

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra preprimární a primární pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Dramatická výchova jako cesta k seznámení se smysly v mateřské škole
Drama in Education as the way to teach about senses in the Nursery School

Bára Antošová, DiS.

Vedoucí práce: Mgr. Radmila Svobodová

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: B MS

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Dramatická výchova jako cesta k seznámení se smysly v mateřské škole potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucí práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha 6.12. 2020

Ve své bakalářské práci bych velice ráda poděkovala své vedoucí Mgr. Radmile Svobodové. Za podporu děkuji své rodině – manželovi, Dorince a mé mamince.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce zjišťuje, zda po účasti na dramatických lekcích budou děti natolik motivované, aby danou tematiku dále rozvíjely. Výzkumnou metodou je pozorování.

Bakalářská práce je rozdělena do dvou částí – teoretické a praktické.

Teoretická část se zaměřuje především na dramatickou výchovu a techniky, které jsou později použity v praktické části. Dále stručně popisuje vztah RVP PV k tématu bakalářské práce a metodu pozorování.

Praktická část bakalářské práce je zároveň částí stěžejní. Je zde popsán výzkumný vzorek a vypracované lekce s předlohou Malé čarodějnice. Vypracováno je zde deset lekcí s tím, že vždy dvě lekce jsou zaměřené na stejný smysl. V praktické části bakalářské práce jsou také uvedeny veškeré reflexe a vyhodnocení.

KLÍČOVÁ SLOVA

Dramatická výchova, mateřská škola, smyslové vnímání, rozvoj, pozorování.

ABSTRACT

This bachelor thesis is trying to determine whether kids are motivated enough to further develop the given themes after attending drama lessons. The research method is observation.

The thesis is divided into two parts: theoretical and practical.

The theoretical part focuses mainly on drama education and techniques which are used in the practical part, it also describes the relationship between RVP PV and the theme of the thesis and the method of observation.

The practical part of bachelor thesis is the main part at the same time. It is where a research sample and developed lessons inspired by The Little Witch are described. All the reflections and evaluation are also stated in the practical part.

KEYWORDS

Drama in Education, sences, Nursery School, developement, observation.

Obsah

Úvod.....	7
Teoretická část.....	7
1. Dramatická výchova v MŠ.....	7
2. Techniky dramatické výchovy	9
2.1 Práce s rekvizitou	9
2.2 Vlastní rozhodnutí	9
2.3 Učitel v roli.....	9
2.4 Zástupná rekvizita	10
2.5 Rolová hra	10
2.6 Improvizace	11
2.7 Čtení	11
2.8 Zrcadlo	11
2.9 Živý obraz	12
2.10 Štronzo	12
2.11 Boční vedení.....	12
2.12 Pantomima.....	13
3. RVP	14
4. Metoda pozorování.....	15
Praktická část.....	16
5. Popis výzkumného vzorku	16
6. Lekce	18
6.1 Zrak	18
6.1.1 Reflexe ZRAKU.....	25
6.2 Hmat	26
6.2.1 Reflexe HMATU.....	32
6.3 Čich	32

6.3.1 Reflexe ČICHU	40
6.4 Chut'.....	40
6.4.1 Reflexe CHUTI	46
6.5 Sluch.....	47
6.5.1 Reflexe SLUCHU	54
7. Souhrnná reflexe	54
Závěr.....	56
Seznam použitých informačních zdrojů	57

Úvod

Ve své bakalářské práci jsem se věnovala dramatické výchově jako cestě k seznámení se smysly u dětí v mateřské škole. Lákalo mě propojit literaturu, dramatickou výchovu a výuku smyslů (RVP). Toto téma jsem si vybrala, neboť jsem přesvědčena, že dramatická výchova je nezbytná jak pro rozvoj předškolního dítěte (na které se zaměřím), tak pro člověka dospělého – ovlivňuje ho v jeho podstatě a obohacuje jeho život. Zajímalo mě, do jaké míry může dramatická výchova ovlivnit následné chování dětí.

Moje hypotéza je: Domnívám se, že pokud děti absolvují výuku smyslového vnímání pomocí dramatické lekce, budou (i po lekci) dál zkoumat a rozvíjet jednotlivé smysly. Dramatická výchova tedy povede k pozitivní motivaci.

Má bakalářská práce je rozdělena do dvou částí. V části teoretické se zabývám dramatickou výchovou v mateřské škole, technikami dramatické výchovy využitými v praktické části bakalářské práce, rámcovým vzdělávacím programem a metodou pozorování. Pro praktickou část bakalářské práce jsem vytvořila jednotlivé lekce na určité smysly a reflexe, dále se v praktické části nachází popis výzkumného vzorku, výsledky a záznam pozorování po realizaci.

Teoretická část

1. Dramatická výchova v MŠ

Svou závěrečnou práci bych začala větou Briana Wayne: „Dítěti můžeme sdělit dvěma způsoby, co je to slepý člověk. Můžeme mu říci, že slepý člověk je člověk, co nevidí. Nebo mu řekneme: Zavři oči a pokus se najít cestu ven z místnosti. A ten druhý způsob je dramatická výchova“ (Svobodová, Švejdová, 2011, s. 9).

Podle mě je to nejvýstižnější definice dramatické výchovy. To, že je dramatická výchova osobnostně sociální učení, že je to tvořivý proces, že dítě aktivně poznává svět, že je vše jako – fiktivní, ale dítě si všechno může a chce vyzkoušet na vlastní kůži a ...To všechno určitě platí, přesto slova Wayne považuji za výstižnější.

„A protože současná mateřská škola má dostatečný prostor pro variabilitu v obsahu, metodách, prostředcích i ve formách činností a protože charakteristickou činností dítěte

předškolního věku je hra, je právě zde ideální prostor pro dramatickou výchovu a její metody“ (Svobodová, Švejdová, 2011, s. 9).

Přestože je mateřská škola ideálním místem pro výuku dramatické výchovy, moc jsem se s ní nesetkala. Byla bych proto ráda, kdyby se dramatické výchově dostávalo (a to nejen v mateřských školách) mnohem více pozornosti než dosud. Ze zkušenosti vím, že lidé dramatickou výchovu nedoceňují, neboť generace mých rodičů a prarodičů se s dramatickou výchovou ve škole (jak mateřské, základní, střední, natož vysoké) nesetkala, a tedy tuto výchovu neznají. Dokonce je vžita myšlenka z dob socialismu, a sice že v dramatické výchově si děti spolu JEN hrají. V současné době existuje široká škála vzdělávacích prostředků pro to být dobrým učitelem dramatické výchovy a zároveň se současné děti už s dramatickou výchovou na školách setkávají. Mým přáním je, aby lidé dramatickou výchovu vnímali jako důležitou, aby ji prosazovali do „školních lavic“, aby věděli, o čem dramatická výchova je a kam může jejich děti nebo je samotné posunout.

Chci se stát dobrou učitelkou, která bude schopna vést kvalitní hodiny dramatické výchovy a zároveň bych ráda vnesla do povědomí rodičů, prarodičů a žáků znalosti, oč v dramatické výchově jde. Je důležité, co děti na hodinách dramatické výchovy prožijí, jsou tím naplněny a dále své zážitky šíří (povídají si o tom, představují si, vzpomínají si, ...) svým rodičům a dalším blízkým lidem. Toho se týká i můj výzkum: Budou děti i po hodinách dále rozvíjet znalosti, ke kterým jsem je v hodinách přiblížila? Jak jsem již napsala, chtěla bych, aby si rodiče byli vědomi toho, co dramatická výchova je a co se v ní odehrává. Myslím, že je dostatečné, aby na nástěnce, kterou rodiče denně vídají, visely určité body, které jsem s dětmi v rámci dramatické výchovy dělala – rodiče pak budou mít možnost se sami zamýšlet, mohou se zeptat mě, oč šlo, jak to probíhalo, nebo si o dané věci mohou popovídat přímo se svými dětmi a jejich spolužáky. Zajímavé by bylo i vést hodinu nejen pro děti, ale i pro jejich rodiče.

2. Techniky dramatické výchovy

2.1 Práce s rekvizitou

V každé mnou připravené lekci se objevuje práce s rekvizitou. Považuji to za velmi důležitou a zároveň jednoduchou a pochopitelnou techniku. Děti se přirozeně setkávají s věcmi, vidí je, dotýkají se jich a mohou si k nim doplnit různé asociace. Každé dítě je jedinečné a podle svých zkušeností si k dané rekvizitě vybaví své představy. Proto jsem vybírala každou rekvizitu tak, aby směřovala k stejnému cíli.

Práce s rekvizitou je technika, která nevyžaduje zkušenosti s dramatickou výchovou. Z praxe vím, že tato technika je velmi pozitivně přijímána jak ze strany žáků, tak učitelů. Všichni se mohou soustředit na určitou věc/rekvizitu a práce bývá koncentrovanější.

V rámci mé bakalářské práce jsem si vymyslela a zakomponovala do příběhu spoustu rekvizit. Dalo mi velkou práci vše sehnat a potřebovala jsem hodně času, abych všechno připravila, vyrobila. Tím jsem měla průpravu pro další práci. Ne vždy je rekvizita nutná, nebo ne v takové míře, jako jsem si vymyslela já. Jako příklad mých rekvizit uvádím: noviny, havran Abraxas, teta Bimbula, kouzelné kartičky, koště, růže, ..., „Opět si musíme připomenout, že učitelka by měla přijímat všechny odpovědi dětí; pouze v případě, že se v odpovědi objeví aspekt neslučující se s morálními hodnotami, které se snaží dětem předkládat, by měla vést děti k tomu, aby samy pochopily, proč je tato odpověď pro ni nepřijatelná“ (Svobodová, Švejnová, 2011, s. 72).

Není ani nutné se děti ptát na jejich asociace. S danou rekvizitou můžeme začít hned pracovat. „Práce s rekvizitou přesahuje svou šíří označení metoda dramatické výchovy, jedná se spíš o dovednost loutkohereckou či divadelní, bez níž se ovšem neobejde nikdo, tedy ani průměrně zdatný pedagog“ (Svobodová, Švejnová, 2011, s. 73).

2.2 Vlastní rozhodnutí

Tuto techniku jsem zařadila do mých lekcí několikrát, neboť se domnívám, že pokud děti dostanou možnost svým vlastním rozhodnutím ovlivnit děj, pak je to pro ně teprve přitažlivé. Příběh není povrchní, dotýká se jich vnitřně, proto by tato technika měla výrazně podpořit mou myšlenku, a sice motivovat děti k dalšímu zkoumání v hodinách.

2.3 Učitel v roli

Technika, na kterou děti v mateřské škole velmi dobře slyší. Baví je. Učitel se pro ně přemění v někoho jiného, v někoho zajímavého. Z praxe mám zkušenost, že i děti nemající žádnou

zkušenost s dramatickou výchovou na učitele v roli reagují velmi přirozeně, ovšem jakmile učitel v roli odloží kostýmní znak, ihned děti učiteli oznámí, že věděly, že za onou postavou se skrýval právě jejich učitel. Učitel v roli je přímým účastníkem. Je dobré si jako začínající učitel napsat osnovu, o které chci s dětmi mluvit. Zároveň je to technika, při které musí být učitel natolik sebevědomý, aby ji zvládl – musí umět reagovat, musí umět charakterizovat danou postavu, postava musí být čitelná.

„Hra v roli učiteli umožňuje, aby: vtáhl děti rychle a účinně do dramatické akce, umožnil jim spontánní a autentické reakce a jednání, vytvořil příležitost pro vznik nepředstíraného prožitku, udržoval hru v chodu a dále ji rozvíjel, prohluboval dětské přemýšlení o tématu a problému, nabídl dětem model vhodného jazyka a chování v roli, změnil styl vzájemné komunikace“ (Ulrychová, Gregorová, Švejdová, 2000, s. 110, 111).

2.4 Zástupná rekvizita

„Je to předmět, který na základě určitého společného rysu, společné vlastnosti nebo podobnosti (ve tvaru, velikosti, materiálu, barvě, funkci apod.) zastupuje předmět jiný. Práce se zástupnou rekvizitou vychází z vlastní hry dětí s věcmi, které díky své představivosti snadno proměňují v něco jiného (krabice od bot tak může být postýlkou pro panenku, autem, letadlem, krokodýlem, skříní, domem atd.). Jedna zástupná rekvizita tak dokáže nahradit mnoho konkrétních předmětů. Nejde ovšem jen o nějaké východisko z nouze. Používáním zástupných rekvizit se rozvíjí tvořivost dětí, jejich metaforické citění a fantazie“ (Ulrychová, Gregorová, Švejdová, 2000, s. 112).

2.5 Rolová hra

Rolová hra neboli hra v roli je jedna z nejobtížnějších technik dramatické výchovy a zároveň velmi přirozená. Děti běžně ve hře vstupují do rolí. Hru v roli dělíme na tři stupně. Simulace znamená, že dítě hraje stále samo za sebe, ale v určité situaci. Například učitel vytvoří jarmark a děti na jarmarku nakupují – ve fiktivní situaci, ovšem samy za sebe. Alterace znamená, že dítě přijímá určitou roli, ale vkládá do ní vlastnosti podle svého uvážení. Například havran Abraxas se zeptá malé čarodějnice = dětí, zda poletí na Skalnatou horu a dítě odpoví za malou čarodějnici, vychází přitom ze svého rozhodnutí. Charakterizace je nejvyšší stupeň rolové hry a znamená to, že dítě vstupuje do role i s určitými charakteristikami.

„Tato specificky dramatická metoda, kterou můžeme vnímat současně jako jeden z principů

dramatické výchovy, vychází ze spontánní hry předškolního dítěte. Pro dítě není problém stát se pejskem, maminkou, stromem... Pokud mu hru v roli nabídneme a ono ji svobodně přijme, projeví se v ní jeho spontaneita, jeho chování se obvykle nachází na úrovni, kdy sice je psem, ale současně samo sebou“ (Svobodová, Švejdrová, 2011, s. 77).

2.6 Improvizace

Další technikou, kterou jsem ve svých lekcích použila, je improvizace. „Improvizace je základní metodou dramatické výchovy. Jde o hru v situaci a v roli, která je buď zcela nepřipravená a rodí se „tady a teď“ (okamžitá reakce na zadání a na impulzy přicházející od partnerů), nebo je předem připravená (domluví se situace, její průběh a zakončení), ale neřídí se podle předem daného pevného textu a je v ní stále otevřený prostor pro určitou změnu a vývoj (děti mluví vlastními slovy, vnášejí do hry nové detaily, reagují na neočekávané podněty od spoluhráčů, to vše ovšem při respektování základní domluvené linie)“ (Ulrychová, Gregorová, Švejdrová, 2000, s. 104).

„Improvizace je jednání v určité situaci bez předchozí domluvy a přípravy (volně podle Valenty, 1997). Jedná se opět o velice bohatou metodu, kterou stejně jako hru v roli můžeme současně vnímat jako jeden z principů dramatické výchovy“ (Svobodová, Švejdrová, 2011, s. 82).

2.7 Čtení

Celá praktická část mé bakalářské části je opřena o literární předlohu, jíž je Malá čarodějnice od Otfrieda Preusslera. S dětmi procházím příběhy této čarodějnice a často se v lekcích objevují ukázky textu. Děti mají o knihy zájem, a když prožívají příběh hlavní hrdinky, o to víc je děj baví. Jsou pak schopné soustředěně poslouchat příběh, jsou v něm citově angažované.

„Čtení patří do dramatické výchovy již díky její „kořenné“ vazbě na literaturu, do níž náleží i literatura dramatická, byť s dramatickými texty se tu pracuje zdaleka ne tak často, jak by název mohl napovídat“ (Valenta, 2008, s. 167).

2.8 Zrcadlo

Techniku „zrcadlo“ jsem zvolila v lekci zaměřené na čich, kdy děti zrcadlí Malou čarodějnici. Jsou-li děti koncentrované na tuto činnost, pak je cítit veliké soustředění, napětí, ... U dětí v mateřské škole je zrcadlo přínosné nejen z hlediska koncentrace, ale také proto, aby si uvědomily své tělo a zkusily s ním hýbat tak, jak to běžně nedělají. Podle mých zkušeností by tato technika neměla trvat příliš dlouho, jelikož se potom vytrácí cíl – přesnost pohybu.

„Zpočátku by měla vést pohyb učitelka, protože děti mají tendenci pohybovat se příliš rychle. Také je možné začínat s pohybem ve dvojicích tak, že se děti dotýkají a pohyb je veden pouze tou částí těla, kterou se dotýkají – třeba rukou“ (Svobodová, Švejdová, 2011, s. 90).

2.9 Živý obraz

Technika, kterou můžeme jednoduše dětem vysvětlit jako fotografii. Čas plyne, je nezastavitelný, ovšem fotografie zachycuje určitý okamžik v čase. Pro děti v MŠ může být náročnější vydržet v dané pozici nějakou dobu. Z živého obrazu můžeme vytvořit rozehraný živý obraz. „Tato technika nám pomůže dokázat to, co je v běžném životě nemožné, a to zastavit čas, využít daného okamžiku a vytěžit z něho vše, co nám nabízí. Živý obraz je vlastně pantomimické zobrazení bez pohybu“ (Svobodová, Švejdová, 2011, s. 84).

2.10 Štronzo

Štronzo je technika, kterou můžeme využít jak samostatně, tak například v živém obraze, ... Děti v mateřských školách se seznámí s novým, neobvyklým slovem – „štronzo“ a hra je baví. Pravidla jsou jednoduchá a kontrola také. Děti se rády navzájem kontrolují a dávají o prohřešcích (pohybech) svých spolužáků paní učitelce vědět. „Chceme-li s dětmi pracovat technikami dramatické výchovy, potřebujeme se společně naučit ovládat své tělo tak, abychom se zastavili a zůstali chvíli stát bez hnutí. Vydržet chvíli v klidu, soustředit se na to, aby se tělo nepohnulo, to je pro některé děti nadlidský úkol“ (Svobodová, Švejdová. 2011, s. 83).

„Štronzo je slovo, které je domluveným signálem k okamžitému přerušení jakékoliv činnosti. Hráči musí strnout v té pozici, ve které je toto slovo zastihlo. Nehybnost může zrušit až další domluvený signál (například slovo „portamento“, tlesknutí apod.)“ (Ulrychová, Gregorová, Švejdová, 2000, s. 110).

2.11 Boční vedení

Technika, kterou má učitel pevně ve svých rukou, zároveň má dítě dostatečný prostor pro svou fantazii, pro vlastní tvorbu. Termínem „pevně ve svých rukou“ myslím, že přesně vymezuje prostor, ve kterém se děti nacházejí, určuje přesnou délku činnosti, má možnost spontánně reagovat na děti. „Podobně jako při narativní pantomimě i zde učitel vede akci dětí svými slovy. Tentokrát však nevypráví celý děj. Děti mají při rozvíjení hry mnohem větší volnost. Učitel stojí stranou dění (na boku – odtud „boční vedení“), a je-li třeba, čas od času zasahuje do hry svými poznámkami, které mohou dětem pomáhat rozvíjet a obohacovat jejich činnost, dodávají další nápady“ (Ulrychová, Gregorová, Švejdová, 2000, s. 97).

2.12 Pantomima

Pantomima neboli jednání beze slov. Je jednou z technik, která může introvertnějším jedincům značně pomoci. Nemusí se soustředit na jazykovou vybavenost. Na druhou stranu pro některé děti může být vynechání jazyka velice obtížné a přijít na to, jak komunikovat beze slov, je velice těžké. Je vhodné tuto dovednost zkoušet a prohlubovat. „V dramatické výchově je tím myšlena dramatická hra beze slov, kdy hráč vstupuje do role a rozehrává situaci za použití pouze neverbálních prostředků, jako je mimika, gesto a pohyb v prostoru. (Je třeba ji odlišovat od pantomimy jakožto uměleckého žánru, která má vlastní konvence a náročné požadavky na zvládnutí stylizace pohybu.)“ (Ulrychová, Gregorová, Švejdová, 2000, s. 107).

3. RVP

I Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání myslí na rozvoj smyslového vnímání, a to konkrétně v kapitole 5.1 Dítě a jeho tělo. U dílčích vzdělávacích cílů, tedy co bych jako učitelka měla u dítěte podporovat, najdeme bod „rozvoj a užívání všech smyslů“ (MŠMT., 2017, s. 15).

V sekci vzdělávací nabídka, tedy co, jako učitelka budu dítěti nabízet, najdeme bod „smyslové a psychomotorické hry“ (MŠMT., 2017, s. 15). Téma zakončují očekávané výstupy „vnímat a rozlišovat pomocí všech smyslů (sluchově rozlišovat zvuky a tóny, zrakově rozlišovat tvary předmětů a jiné specifické znaky, rozlišovat vůně, chutě, vnímat hmatem apod.)“ (MŠMT, 2017, s. 16). Je tedy nezbytně nutné pamatovat na to, abychom děti nazahlcovaly učením přírodopisu, grafomotoriky, tělesné nebo hudební výchovy, ale abychom dali prostor i rozvoji smyslů.

4. Metoda pozorování

Pro vyhodnocení mé hypotézy jsem se rozhodla pro metodu pozorování. „Pedagogické pozorování je nejstarší a nejrozšířenější metodou získávání dat o pedagogické realitě. Pedagogické pozorování bývá definováno jako „sledování smyslově vnímatelných jevů, zejména chování osob, průběhu dějů aj.“ (Průcha; Waltrová; Mareš, 2001). „Někteří autoři považují pozorování za nejdůležitější a nezastupitelný způsob shromažďování materiálu při studiu pedagogické reality“ (M. Chráska, 2007, s. 146).

Je od počátku jasné, že tato metoda je do jisté míry subjektivní. Proto jsem se snažila odpovědět na otázky, které jsou kladeny v knize M. Chrásky, a to: „Na dobré pedagogické pozorování jsou kladeny určité požadavky. V literatuře se často uvádějí např. následující čtyři:

- Specifikace objektu pozorování (odpovídající na otázku „Co se má pozorovat?“).
- Zaměřenost pozorování na cíl (odpovídající na otázku „Co je třeba zjistit?“).
- Organizovanost pozorování (odpovídající na otázku „Jak toho dosáhnout?“).
- Přesný záznam pozorování (odpovídající na otázku „Jak to zachytit?“)“ (M Chráska, 2007, s. 147).

Odpovídám tedy na první otázku. Pozorovat budu děti a jejich chování po odučených lekcích. Co je třeba zjistit? Zda mají zájem navázat na učivo probrané v dané lekci. Zda mají chuť/zájem dále své smysly rozvíjet. Zda kreativně zkoumají své smysly, své možnosti. Jak dosáhnou toho, abych zjistila, že svou touhu poznat své smysly dál rozvíjejí? Právě pozorováním. Pozorováním jejich chování. Proto jsem už před svými připravenými lekcemi byla několikrát přítomna ve třídě, abych viděla, jak se děti chovají bez předchozí zkušenosti z dramatické výchovy, a abych potom mohla pozorovat, jak se chovají po absolvování mých dramatických hodin. Celé chování dětí jsem zachytila mým vnímáním, poznámkami, rozhovorem s učitelkou, která děti zná nejlépe, a také letným rozhovorem s rodiči.

Praktická část

5. Popis výzkumného vzorku

Pro výzkumnou část bakalářské práce jsem si vybrala mateřskou školu na Praze 7. Třída si říká Sluníčka a měly by zde být děti ve věku 3–4 roky. Ovšem v termínu, kdy jsem praxi vedla, se třídy slučovaly, takže můj výzkumný vzorek tvořily děti různého věku.

Jednalo se o děti ve věku 3–6 let. Třída byla heterogenní, což hodnotím pozitivně, neboť starší děti byly nápomocné dětem mladším. Děti běžně chodily do dvou tříd, přesto se vzájemně znaly, ale bylo znát, že se některé znají lépe (dvě skupiny dětí). Nejvyšší počet dětí, které jsem učila, bylo 22, nejméně jich bylo 13. V této mateřské škole se dramatická výchova neučí, děti tedy s ní neměly žádnou zkušenost. Ve výzkumném vzorku nebyli žádní sourozenci. Výuky se účastnili také čtyři cizinci, kteří bez problému rozuměli i mluvili česky. Žádné dítě nebylo kvalifikované jako nadané, nebo s nějakou poruchou. Děti mě přijaly vstřícně, otevřeně, přátelsky. Byly aktivní, chovaly se empaticky, příběh je naplňoval, a tak se snažily plnit instrukce.

6. Lekce

6.1 Zrak

ZRAK – HMAT – ČICH – CHUŤ – SLUCH

Časový rozsah	50 min. (2× 25 min.)
Věková skupina	4+
Hlavní téma	Zrak
Vedlejší téma	Malá čarodějnice
Výukový cíl	Vytvořit si postavu/ představu malé čarodějnice Vstup do příběhu (kniha Malá čarodějnice) Správné rozhodnutí Rozvoj zraku
Co se tím učí	Divadelní: práce s rekvizitou, samostatné rozhodování, učitel v roli, skupinová improvizace Osobnostně-sociální: komunikace, práce ve skupině, dialog, rozhodnutí, rozvoj smyslu zraku
Osnovy, RVP, klíčové kompetence, výstupy	- rozvoj zrakových kompetencí
Dramatické napětí	Když malou čarodějnici spatřila teta hromnice Bimbula + podpořil to obraz Bimbuly
Samostatné rozhodování	Při situaci, kdy děti měly rozhodnout, zda malá čarodějnice pojedou na Skalnatou horu, nebo ne.

ČINNOSTI

Zahřívací/námětová hra

Popis činnosti	Najdi, co na obrázek nepatří; najdi rozdíl mezi dvěma na první pohled stejnými obrázky; najdi dvojice
Organizace	Děti rozdělím do 4–5 družstev a rozdám zalaminovaný papír s úkoly, děti pomocí fixy/voskovky vyřeší

Pomůcky	6 zalaminovaných výkresů A3 (2× co nepatří, 2× rozdíl, 2× dvojice), fixy/voskovky - zalaminované proto, aby mohly být obrázky použity opakovaně
Instrukce	učitel jednotlivě zkontroluje správnost
Reflexe	První kontakt s dětmi. Děti byly velice zvědavé, aktivní, měly zájem o práci. Instrukce pochopily a hned s pomůckami pracovaly. Výsledek se odvíjel od věku dětí. Ve dvou družstvech, kde byly starší děti (předškoláci), splnily úkol bezchybně; v dalším družstvu děti pochopily a plnily zadání, avšak nenašly všechna řešení (zároveň se ale při reflexi zajímaly, na co zapoměly); v poslední družstvu, kde byly děti nejmladší, nepochopily zadání – obrázky si vybarvovaly, ale neplnily instrukce, při kontrole neměly zájem o vysvětlení úkolu. Celkově aktivita splnila očekávání na 75 %.

Úvod

Popis činnosti	Pod šátkem schované rekvizity (domeček ze dřeva, koště, havran Abraxas, zástupná rekvizita malé čarodějnice – šátek, svíčka)
Organizace	V kruhu, jednotlivě učitel odhaluje rekvizity, které jsou uprostřed kruhu a vzniká debata, kterou vede učitel – viz Reflexe
Pomůcky	šátky, domeček, koště, havran, zástupná rekvizita, svíčka
Instrukce	<i>O koho se asi jedná? Jak se jmenuje? Kolik jí je roků? Kde bydlí? Kdo je ten havran? Proč je tady svíčka?</i> Učitel shrne, co děti vymyslely, na čem se shodly. <i>Podíváme se a prožijeme příběh Malé čarodějnice, která žila v domě na kraji města s havranem Abraxasem, lítala na koštěti a studovala kouzla... Jednoho dne večer přišly Malé čarodějnicí noviny – totiž čarodějnicím nechodí noviny ráno, ale večer. Malá čarodějnice si rozsvítila – učitel zapálí svíčku a pročítala si novinami, když vtom ji zaujal jeden článek.</i> Učitel dává dětem přečíst.

Reflexe Velice soustředěná práce. Všechny děti aktivní – některé děti byly více upovídáné, jiné poslouchaly, avšak všechny byly koncentrované na danou práci. Vznikla až tajemná pracovní atmosféra. Děti byly velmi zvědavé, co dalšího se pod šátkem schovává, a přemýšlely, o kom si asi budeme povídat.

Práci dětí hodnotím 100 %.

Skupinová práce/čtení; noviny

Popis činnosti učitel dětem předloží obrázkové noviny/drží je v ruce směrem k dětem, aby na ně všechny viděly

Organizace V kruhu, kdo umí číst, přečte sem tam napsané slovo, jinak se noviny skládají z obrázků, které děti poznávají, a hledají pointu článku z novin.

Pomůcky noviny (ohořelý papír, na kterém bude psáno, že se na Skalnaté hoře pořádá filipojakubská noc, ale příliš mladým čarodějnicím je vstup zakázán, dále pak, že tam bude veliký oheň, bude se tancovat, zpívat a veselit se, ...)

Instrukce učitel si s dětmi přečte, co v novinách stojí = shrnutí

Reflexe Děti se zpočátku nechaly strhnout zajímavou pomůckou (novinami), avšak po chvíli koncentrace přestala být tak intenzivní a myšlenkami se vracely zpět k rekvizitám z předchozí aktivity. Práci jsem musela zrychlit, aby se pozornost úplně nevytratila, a tak na začátku noviny „četly“ děti, poté jsem aktivitu přebrala já a u dětí si ověřovala, zda se mnou souhlasí. Zpětně bych v tuto chvíli zařadila spíše aktivnější část (děti už byly dlouho v koncentrovaném stavu a potřebovaly se proskočit).

Práci hodnotím 50 %.

Skupinové rozhodování

Popis činnosti každé dítě se samo za sebe musí rozhodnout, zda chce, aby Malá čarodějnice na Skalnatou horu letěla, nebo neletěla.

Organizace učitel rozdává každému bambuli a určí jeden koš, který znamená, že by malá čarodějnice na Skalnatou horu měla letět, a druhý koš je určen

těm, kdo doporučují, aby tam neletěla. S dětmi poté koše vysypeme a spočítáme/porovnáme, kterého rozhodnutí je víc

Pomůcky bambule, koše

Instrukce podle toho, čeho dají víc

A NEJEZDI NA SKALNATOU HORU

A vy jste měli stejný názor jako havran, který malou čarodějnici přemlouval: (učitel s oživlou loutkou) Neleť tam, přijdou na tebe, stane se něco hrozného a já tě mám moc rád, nechci o tebe přijít. Ale malá čarodějnice havrana neposlechla a touha vidět rej a oslavu filipojakubské noci byla silnější, takže malá čarodějnice nasedla na koště a na Skalnatou horu odlétla.

B KLIDNĚ NA SKALNATOU HORU LETĚ

A vy jste měli stejný názor jako malá čarodějnice. Malá čarodějnice tedy popadla koště a letěla na Skalnatou horu, co naplat, že se havran zlobil (učitel s oživlou loutkou): Načapají tě, neleť, jsi ještě moc malá!

Reflexe Děti nadšené z bambulí. Zpočátku vznikla spontánní koulovaná, ale děti jsem přilákala k příběhu a opět všechny děti krásně koncentrovaně poslouchaly a rozhodovaly se. Bylo evidentní, že několik jedinců o příběhu uvažovalo a rozhodovalo se za sebe, jiné děti se nechaly strhnout názorem svého kamaráda/většiny – což je v předškolním věku naprosto přirozené. Děti byly schopné se po menším vybouření opět vrátit myšlenkami k malé čarodějnici a dokončily práci na dnešek připravenou. Práci hodnotím 100 %.

Konec první části

Zahřívací/námětová hra

Popis činnosti Poznej, co se na mně změní

Organizace Děti před učitelem; děti mají za úkol si učitele pořádně prohlédnout, učitel odejde, změní na sobě něco (přetočí si tričko naruby/ zaváže si jinak vlasy...) a děti musí poznat, co se změnilo

Instrukce	Odhalení pravdy (co se změnilo)
Reflexe	Děti hru znaly, velice nadšeně ji hrály. Sledovaly spolužáky vedle sebe, všímaly si detailů. Chtěly hrát mnohem déle, než bylo v plánu (myslela jsem, že vystřídáme cca čtyři děti, nakonec se jich vystřídalo 8). Práci hodnotím 100%.

Úvod

Popis činnosti	Shrnutí, koho jsme minule poznali a co se stalo (i pro děti, které minule ve školce chyběly)
Organizace	v kruhu, učitel vede debatu
Pomůcky	zástupná rekvizita malé čarodějnice, havran
Instrukce	učitel shrne předchozí děj do dvou vět
Reflexe	Děti si pamatovaly i nejmenší detaily. Nadšeně přivítaly plyšového havrana. Děti byly aktivní, pozorné, nevymýšlely si další věci, které se den předem nestaly. Aktivitu hodnotím 100 %.

Práce ve dvojici

Popis činnosti	pomocí kartiček se společně s dětmi podíváme pohledem malé čarodějnice na Skalnatou horu
Organizace	děti utvoří dvojice/trojice, učitel každé dvojici rozdá prázdnou kartičku. Zdůrazní, že nikdo na Skalnaté hoře nesměl malou čarodějnici vidět. Poté učitel vysvětlí, jakým „kouzlem“ se na kartičku podívá = inkoust.
Pomůcky	Kartičky, kde budou obrázky namalované zmizíkem; Když děti kartičku inkoustem/vodovkami vybarví, obrázek se jim objeví; jedna z dvojic bude mít na obrázku jasně koukající oči
Instrukce	každý by měl spatřit nějaký obraz, co se na skalnaté hoře dělo, prodebatují to ve dvojici/trojici; poté v kruhu přede všemi <i>Co se na Skalnaté hoře dělo?</i> Učitel vede debatu (děti budou popisovat, co mají nakresleno na papírku – tancovalo se, zpívalo, byl velký oheň,...)

Spatřil někdo malou čarodějnici? (jedna dvojice by měla odpovědět, že ano)

Reflexe Děti nadšeně objevovaly kouzlo zmizíku respektivě pera. Obrázky se před nimi odkrývaly. Bylo nutné jim poprvé ukázat, jak se k obrázku dostanou. V kruhu jsme krátce (jednou větou) popisovali, co se na Skalnaté hoře dělo. Dvojice, která měla na obrázku oči, popisovala, jak byla malá čarodějnice nadšená a na vše zírala. Zde byl kámen úrazu. Dětem jsem musela vysvětlit, že to nebyly oči malé čarodějnice, ale NĚKOHOTO, kdo malou čarodějnici spatřil. Pro příště bych obrázek namalovala jinak, aby nebyl matoucí. Práce dětí při objevování obrázků byla výborná, při popisu méně koncentrovaná (proto jsem zvolila rychlou cestu – popsat vše jednou větou).

Aktivitu dětí hodnotím 75 %.

Hromadný popis, obraz – zrak

Popis činnosti	Děti popisují, co vidí
Organizace	Děti sedí naproti učiteli, který vytáhne obraz o rozměrech 2 m × 0,8 m, kde bude nakreslená hrozivá teta hromnice Bimbula; podle jejího vzhledu ji budou děti popisovat (zlá, nerudná, silná, nešťastná, lakomá,...?).
Pomůcky	obraz hromnice
Instrukce	jasné shrnutí, jaká hromnice je
Reflexe	Jakmile děti spatřily obraz Bimbuly, daly se do řeči. Mluvily spolu, smály se, pokřikovaly. Chvíli jsem děti nechala, poté jsem zvolila způsob, kterým budou obraz popisovat. Kdo přijde k obrazu, dotkne se ho a řekne jednu vlastnost, jakou mohla Bimbula mít. Fungovalo to dobře. Občas jsem se zeptala, proč myslí, že by měla být zrovna zlá – děti odpovídaly – protože má zlé oči, je sprostá, protože sprostí lidé jsou neupravení, špinaví atd. Po úpravě instrukcí aktivita fungovala skvěle. Aktivitu hodnotím 100 %.

Četba – literatura

Popis činnosti	Děti poslouchají část příběhu
----------------	-------------------------------

Organizace	Děti sedí naproti učitelu
Pomůcky	Knihy str.10
Instrukce	<i>„Podívejme se“, řekla, když padla v kole na malou čarodějnici, „to je ale překvapeníčko. Copak tu pohledáváš? Odpověz! Nevíš, že mrňouskové dneska na Skalnatou horu nesmějí?“ „Neprozrad’ mě!“ prosila ustrašeně malá čarodějnice. Teta Bimbula odpověděla: „Kdepak! Drzoun zaslouží trest!“ Ostatní čarodějnice se zvědavě sběhly. Bimbula zlostně vypověděla, co věděla, a potom se zeptala, co se má s malou čarodějnici stát. Tu zvolaly větrnice: „Ať pyká!“ Skalnice vrískaly: „K vrchní čarodějnici s ní! Ihned k vrchní čarodějnici!“ „To se ví,“ křičely všechny, „popadněte ji a k vrchní čarodějnici!“ Malé čarodějnice nepomohly ani prosby, ani žadonění. Hromnice Bimbula ji vzala za límec a táhla ji k vrchní čarodějnici.“ (Preussler, 2015, s. 10)</i>
Reflexe	Každý chtěl vidět do knížky, děti se chvíli pošťuchovaly, poté jsem si sedla na židli, děti seděly pode mnou, knihu jsem otočila směrem k nim a poté vnímaly, co čtu. Aktivity hodnotím 100 %.
<i>Učitel v roli – vrchní čarodějnice; děti jedním hlasem – malá čarodějnice</i>	
Popis činnosti	rozhovor mezi vrchní čarodějnici a malou čarodějnici; seznámení s učitelem v roli a vžití se do role
Organizace	Učitel se zástupnou rekvizitou vrchní čarodějnice, děti před učitelem
Pomůcky	zástupná rekvizita – koště
Instrukce	<i>Ty se opovažuješ přiletět v tuto noc na Skalnatou horu, ačkoliv je zde mládeži vstup zakázán? Jak jsi přišla na tak šílený nápad?</i> - učitel by měl vždy čekat na reakci dětí/dialog <i>Co tě na tom lákalo? Líbilo se ti, jak ostatní tancují? Jak si sem přišla/přiletěla? Myslíš, že jsi natolik vyzrálá, abys tu s námi mohla být? Chtěla bys tu být příští rok?</i> - učitel vstane – tím se zvýší jeho důležitost

Jestli budeš celý rok dobrou čarodějnici, tak snad bys mohla slavit příště s námi. Den před filipojakubskou nocí svolám kouzelnickou radu a přezkouším tě. Ale zkouška nebude lehká.

Děti za malou čarodějnici slíbí, že bude celý rok DOBROU ČARODĚJNICÍ.

- učitel v roli se přiblíží k Hromnici (obrazu) a dělá, že mu Hromnice něco šeptá, a tedy jí naslouchá

Ahá...dobrá, potrestám ji. Protože si letos na filipojakubské noci neměla co dělat, a přesto jsi tu byla, tak domů půjdeš pěšky. Odevzdej koště.

- děti předají koště

A příští rok tě přezkouším! Bud' DOBROU ČARODĚJNICÍ!

- výstup z role/rolí

Reflexe

Tato část byla velmi organizačně těžká. Navíc děti neměly moc zkušenosti s touto formou hry. Jakmile jsem začala mluvit za obraz (vrchní čarodějnice), děti poslouchaly a chápaly, jakmile ale měly reagovat, byly zaskočené, nevydaly ani hlásku. Bylo nezbytné neustále z role vystupovat a děti pobízet k aktivitě. Příště bych tuto aktivitu zařadila buď dětem, které už mají zkušenost s takovou činností, nebo by bylo výborné, kdybych měla k sobě kolegyni. Nicméně jsme celou aktivitu zvládly, ale protože byla tak krkolomná, musela jsem v kruhu s dětmi ještě jednou probrat, co vše se stalo. Zde děti reagovaly hezky, popisovaly, že se jim moc líbilo, když jsem za obraz mluvila (nezapomněly mi oznámit, že poznaly, že to mluvím já). Koncentrace a napětí bylo rozbité nevhodně zvolenými technikami, proto aktivitu hodnotím 40 %.

6.1.1 Reflexe ZRAKU Každou činnost jsem reflektovala svými slovy a hodnotila její úspěšnost procenty. U jednotlivých činností jsem se rozepsala, co jednotlivá procenta mohlo ovlivnit – koncentrace dětí, jejich zájem, zvolená činnost atd. Tento celek – ZRAK byl průměrně zhodnocen 84 %. Děti

činnosti prožily velice aktivně, což se podepsalo na jejich dalším zájmu. Při volné hře se neustále k příběhu vracely. Zkoušely aktivity, které jsme spolu dělaly, dělat i samy. Překvapilo mě, že si obohatily hru na schovávanou tím, že se směly dívat jen jedním okem. Popisovaly osoby, které viděly, popisovaly i samy sebe, přirovnávaly se k charakteristickým osobám (například: „ty máš ten kabát, jak kdybys byla právníčka“, „ty zase jak bezdomáčka“, ...). Vzhledem k tomu, že byly děti při dramatické výchově velice aktivní, jejich prožitky se přenesly do dalších činností, a mohu tedy potvrdit svou hypotézu – dramatická výchova má pozitivní vliv na motivaci dětí.

6.2 Hmat

ZRAK – HMAT – ČICH – CHUŤ – SLUCH

Časový rozsah 50 min. (2× 25 min.)

Věková skupina 4+

Hlavní téma Hmat

Vedlejší téma Malá čarodějnice

Výukový cíl Navázat na příběh malé čarodějnice

Rozvoj hmatu

Co se tím učí Divadelní: práce s rekvizitou, práce s knihou, samostatné rozhodování, učitel v roli, skupinová improvizace, zformulování – asociace
Osobnostně-sociální: komunikace, práce ve skupině, samostatná práce, dialog, rozvoj smyslu zraku, rozvoj slovní zásoby

Osnovy RVP, klíčové kompetence, výstupy

- rozvoj hmatových kompetencí

Dramatické napětí Když se malá čarodějnice snažila získat koště

+ podpořil to úkol – záleželo na dětech, zda ho vyřeší

Samostatné rozhodování

Při určení „postavy“, která čekala na malou čarodějnici doma

ČINNOSTI

Zahřívací/námětová hra

Popis činnosti	Seřad' kamínky od nejmenšího po největší
Organizace	Každé dítě si k učiteli dojde pro 3–5 kamínků a samostatně je při zavázaných očích seřadí
Pomůcky	Kamínky, šátky
Instrukce	Učitel jednotlivě zkontroluje, zda se dětem činnost povedla
Reflexe	Děti byly bystré, aktivní. Starší děti bez problému pochopily zadání a pracovaly, menší děti si nechtěly nechat zavázat oči, některé činnosti zkusily jen se zavřenýma očima (při tom nenápadně podváděly – otevíraly oči) a tři děti si zkoušely kamínky seřadit s otevřenýma očima – což neplnilo účel rozvíjet hmat. Aktivita je vhodná pro starší děti, menší nesnesly pocit zavázaných očí. Aktivitu hodnotím 70 %.

Úvod

Popis činnosti	Připomenutí příběhu, zopakování
Organizace	V kruhu, diskuze, učitel shrne
Instrukce	O kom se bavíme, čí příběh prožíváme, jaké další postavy jsme poznali, co se stalo, kam malá čarodějnice letěla, přestože neměla, koho tam potkala, ke komu ji dovedli, co slíbila (že bude dobrou čarodějnící), vyhnali ji BEZ KOŠTĚTE.
Reflexe	Děti pohotově reagovaly. Ze začátku chaoticky popisovaly jednotlivé události, poté jsem jim byla chronologickým průvodcem a děti bezproblémově převyprávěly, co jsme v uplynulých dnech prožily. Aktivitu hodnotím 100 %.

Hmatová cesta

Popis činnosti	Děti projdou bosýma nohama hmatovou stezku
----------------	--

Organizace	Učitel vysvětlí příběh, kdy se malá čarodějnice vracela ze Skalnaté hory přes les domů a my půjdeme s ní; děti půjdou jedno za druhým pomalým tempem, aby „nevyplašily zvířátka“
Pomůcky	Lavory (velké, ploché), šišky, písek, klacíky, látka, obaly od vajíček, zmačkaný papír, polštář, ...
Instrukce	<i>A my si, děti, zkusíme projít onu cestu – jako malá čarodějnice ze Skalnaté hory až k ní domů, do jejího domečku úplně na kraji lesa. Pojd'te pomalu a potichu, ať nerušíme v lese.</i> Děti jednotlivě projdou cestu. V kruhu reflektují – <i>Jaká cesta byla?</i> (stačí jedno přídavné jméno – pocit dítěte z hmatové stezky).
Reflexe	Příprava pro realizaci byla velmi náročná, příště bych zvolila jinou cestu – jít s dětmi do parku, kde se takováto stezka nachází, a využila bych tak výhody připravené cesty. Nicméně děti se úkolu hezky zhostily, motivace, aby šly potichu, byla vhodná, děti se tak soustředily na chodidla. S cestou nemělo žádné dítě problém, s reflexí se lépe vypořádaly starší děti, které bez problému popisovaly, jaká cesta byla. Lépe popisovaly, jak se cítily, když šly po písku, když šly po šiškách a tak dále. Menší děti si zpětně pocity vybavovaly a jednoduše popisovaly, co jim bylo a co nebylo příjemné. Aktivitu dětí hodnotím 100 %.

Pytel s havranem

Popis činnosti	Každé dítě musí poznat, kdo se v pytli nachází
Organizace	V kruhu; učitel má v pytli schovaného havrana, dítě (aniž by se do pytle podívalo) pozná (?), kdo se v pytli ukrývá; učitel prochází jednotlivě
Pomůcky	Pytel, havran
Instrukce	<i>Kdo čekal na malou čarodějnici doma, když se vrátila přes hluboký les?</i>
Reflexe	Několikrát jsem před aktivitou zdůrazňovala, aby si každý nechal pro sebe, co v pytli cítil. To tajemství neříct, co cítily bezprostředně po ohmatání, bylo pro děti nejtěžší. Bylo evidentní, jakou radost mají

z toho, že poznaly, kdo se v pytli nachází. Ten den nebyl ve třídě nikdo, kdo by havrana předtím neviděl, a tak všichni úspěšně podle hmatu Abraxase poznali.

Aktivitu hodnotím 100 %.

Kniha

Popis činnosti Četba knihy, str. 14

Organizace V kruhu, učitel čte

Instrukce To byla dlouhá, svízelná cesta domů! Trvala malé čarodějnici tři dny a tři noci. S bolavýma nohama a s prošlapanými podrážkami došla čtvrtého dne ráno do svého domku. „Že jsi konečně zpátky!“ přivítal ji havran Abraxas. Seděl na komíně a ustaraně vyhlížel svou paní. Když ji zahlédl, spadl mu kámen z havraního srdce. Rozepjal křídla a letěl jí naproti. „Ty mi děláš pěkné věci!“ krákal. „Touláš se celé dny světem, a já tu sedím a nevím, co počít!“ Poskakoval z jedné nohy na druhou. „Ty ale vypadáš! Uprášená od hlavy k patě! A vůbec, co že kulháš? Myslel jsem, že si bereš koště!“ „Brala jsem si,“ vzdychla malá čarodějnice. „Brala?“ zakrákal havran. „Co to znamená?“ „To znamená, že je fuč.“ „Koště?“ „Je fuč,“ opakovala malá čarodějnice. Tu se havranovi rozsvítilo. Naklonil hlavu na stranu a řekl: „Tak tě tedy přece načapaly? To se dalo čekat. Moc bych se byl divil, kdyby si tě nevšimly! Však sis nic jiného nezasloužila.“ Malé čarodějnici bylo všecko jedno. Spát, myslela si, spát. Odbelhala se do komory a padla na postel. „Hej!“ rozhořčeně zvolal Abraxas. „Nechceš si aspoň svléknout ty uprášené šaty?“ Ale malá čarodějnice už chrupala. Spala jako sysel, spala celou noc a ještě dlouho do druhého dne. Když se vzbudila, seděl havran na čele postele. „Vyspinkala?“ „Celkem ano,“ řekla malá čarodějnice a zívla.“ (Preussler, 2015, s. 14)

A tak byla malá čarodějnice zpátky ve svém domečku. Jenže co malé čarodějnici chybělo? KOŠTĚ!

Reflexe Po reflexi (kdy jsme seděly v kruhu) jsme bezproblémově navázaly na knihu. Děti soustředěně poslouchaly. Aktivitu hodnotím 100 %.

Konec první části

Zahřívací/námětová hra

Popis činnosti	Poznání tvarů bez použití očí
Organizace	Děti za zády dostanou tvar a podle hmatu musí poznat, oč se jedná, a jednat podle toho.
Pomůcky	Z kartónu vystříhané tvary: trojúhelník, kruh, čtverec
Instrukce	<i>Kdo si myslí, že má kruh, jde k oknu. Kdo má čtverec jde do jídelny</i> atd. Kontrola.
Reflexe	Děti se postavily do řady a já jim za zády rozdávala tvary. Ten den byly děti rozjívěné a často nevydržely a na tvar se podívaly. Akci jsem se snažila opakovat, aby si každý zkusil tvar poznat podle hmatu. Nakonec se děti dle vlastního odhadu rozdělily – kolečka k oknu atd., poté se mohly na své tvary podívat a tím zkontrolovat, zda jsou na správném stanovišti. Během aktivity panoval neutišitelný chaos – děti se bavily, tancovaly, vracely se ke hrám, které měly rozehrané, ... Ze třídy, kde ten den bylo 16 dětí, byly jen čtyři děti soustředěné a hmatovou hru si vyzkoušely naplno. Proto celou aktivitu hodnotím 25 %.

Úvod, učitel v roli, hromadná improvizace

Popis činnosti	Dialog mezi prodejcem a malou čarodějnici
Organizace	Učitel má zástupnou rekvizitu pro prodavače, děti zástupnou rekvizitu malé čarodějnice; vedou dialog
Pomůcky	zástupná rekvizita prodavače a malé čarodějnice
Instrukce	učitel situaci uvede; <i>malá čarodějnice ze Skalnaté hory došla domů, a jak jsme minule správně řekly, chybělo jí koště. Malá čarodějnice se proto vypravila na trh.</i> dialog
Reflexe	Učitel v roli dětí velice zaujal a zatáhl do příběhu. Z minulé zkušenosti (obraz) již děti byly znalé a komunikovaly se mnou jako s prodavačem. Jako prodavač jsme se ptala, co shání. Děti odpovídaly správně, že

koště. Prodavač se jich zeptal, jestli s násadou, nebo bez ní atd. – děti aktivně reagovaly. Nakonec jim prodavač řekl, že pokud vyřeší úkol, bude koště jejich.

Hodnotím aktivitu 100 %.

Hmatové pexeso

Popis činnosti	Úkolem dětí je v roli malé čarodějnice vyřešit pexeso
Organizace	Děti utvoří čtyři – pět skupinek; každá skupina dostane sadu hmatového pexesa (mnou vyrobené, kdy každá sada bude mít 2× pytlíček s kmínem, 2× s hráškem, 2× s vlaškými ořechy – ve slupce, 2× s penězi – koruny atd.) a musí vždy přiřadit správné dvojice Učitel i děti jsou stále v rolích – učitel v roli prodejce, děti v roli malé čarodějnice
Pomůcky	4–5 sad hmatového pexesa
Instrukce	učitel v roli: <i>Tak si to zkontrolujeme, zda to máte správně.</i> Nebude-li to správně, děti samy zkusí napravit, případně popsat, co by tam tak mohlo být. <i>Úkol jsi zvládla! Zde je tvé koště!</i> Prodejce předá malé čarodějnici koště
Reflexe	Děti se rozdělily do skupinek po čtyřech dle vlastní volby. Jedna skupinka menších, neprůbojných dětí, další skupinky byly vyrovnané. Tři skupinky s nadšením pracovaly, skupina menších dětí velmi ráda na pytlíčky sahala, ale nedokázala pochopit zadání – tedy přiřadit dvojice k sobě. Aktivitu hodnotím 75 %.

Cesta

Popis činnosti	Pomocí hmatu se děti jednotlivě musí dostat z bodu A do bodu B.
Organizace	Ve třídě/na chodbě bude připravena natažená vlna. Děti půjdou po jednom. Musí se vlny neustále DRŽET, jinak ztratí cestu. Tímto způsobem se dostanou z tržiště do domečku.
Pomůcky	Vlna

Instrukce	<i>Malá čarodějnice naskočila na koště a letěla tak rychle, že za ní zbyla letová vzdušná čára. Půjdeme se na tu její cestu podívat a třeba zjistíme, kam malá čarodějnice doletěla. Kam malá čarodějnice doletěla? Domů. A příště se podíváme na to, jak se malá čarodějnice snaží být dobrou čarodějnici.</i>
Reflexe	Děti bez problému cestu ven našly. Pro starší děti to byl velmi lehký úkol, a tak cestu proběhly rychle, pro menší děti to bylo zábavnější. Každý si v tom našel něco pro sebe. Aktivitu hodnotím 100 %.

6.2.1 Reflexe HMATU Tuto část – HMAT jsem vyhodnotila 86 %. Byla o dvě procenta úspěšnější než zrak. Děti prožily dramatické lekce velice aktivně, se zaujetím a vlastní invencí. Po odučených hodinách děti nadále rozvíjely hmat. Byly inspirované aktivitami, které prožily –schovávaly si do tašek různé předměty a hádaly, co se tam nachází. Pár dětí při volné hře zamířilo ke knihovně, kde se nachází knihy, které mají hmatové prvky, a právě ty si prohlížely. Venku děti rozvíjely hmat nejen na dlaních a prstech, ale sypaly si písek na stehno, zasypávaly se listím ze stromů. Holčička, která u aktivity s listím byla, objímala strom a řekla mi, že kdyby byl strom třeba z vaty, tolik by ji kmen nepíchal do hrudi. Mohu potvrdit, že děti po odučených dramatických hodinách byly pozitivně motivované k dalšímu rozvoji hmatu.

6.3 Čich

ZRAK – HMAT – **ČICH** – CHUŤ – SLUCH

Časový rozsah	40 min. (2× 20 min.)
Věková skupina	4+
Hlavní téma	Čich
Vedlejší téma	Malá čarodějnice
Výukový cíl	Navázat na příběh malé čarodějnice Rozvoj čichu

Co se tím učí   Divadelní: práce s rekvizitou, práce s knihou, samostatné rozhodování, učitel v roli, skupinová improvizace – asociace, zrcadlo
Osobnostně-sociální: komunikace, práce ve skupině, dialog, rozhodnutí, rozvoj smyslu čichu

Osnovy, RVP, klíčové kompetence, výstupy

- rozvoj čichových kompetencí

Dramatické napětí   Když malá čarodějnice provázela slepou holčičku trhem
+ podpořil to fakt, že malá čarodějnice měla pomoci využitím čichu

Samostatné rozhodování

Při tanci, rozvoj fantazie

ČINNOSTI

Zahřívací/námětová hra

Popis činnosti   Soutěž – dopravit papírek pomocí nosu

Organizace   K dispozici dvě lana (start a cíl). Děti vytvoří týmy po čtyřech, postaví se na startovací čáru a díky dechu z nosu přepraví papírek ze startu do cíle.

Pomůcky   Dvě lana, pro každé dítě papírek

Instrukce   Kdo dopraví papírek jako první do cíle, vyhrává, vítězové si dají závod mezi sebou

Reflexe   Děti po názorné ukázce pochopily zadání a byly pro soutěž nadšené. Tříletým a čtyřletým dětem se nedařilo nasměrovat výdech tak, aby byly schopné pohnout papírkem, ostatní děti hra velice bavila a vznikla tak atmosféra plná soutěživosti.

Aktivitu hodnotím 80 %.

Úvod, kniha

Popis činnosti   Četba knihy, str. 30

Organizace   Učitel čte, děti naproti

Instrukce

Malá čarodějnice dorazila domů a měla rok na to být dobrou čarodějnici. Žila život jako předtím, jen nestudovala šest hodin, ale sedm a myslila na to, aby byla dobrou čarodějnici. Jednou dostala malá čarodějnice chuť zaletět si do města. Chtěla se tam porozhlédnout po trhu. „Prima!“ nadšeně zvolal Abraxas, „poletím s tebou! Tady v lese žijeme na samotě, je tu jen spousta stromů a málo lidí. Ve městě na trhu je to zrovna obráceně!“ Jenomže nemohli dost dobře doletět na koštěti až na tržiště. To by byl poprask, a možná že by se jim pak pověsila na paty dokonce i policie. Tak na pokraji města zastrčili koště do žitného pole a dál šli pěšky. Na trhu se už kolem stánků tlačily hospodyně, služebné, selky a kuchařky. Zahradnice pronikavými hlasy vychvalovaly svou zeleninu, ovocnáři vykřikovali o překot: „Kupte boskopy a hrušky máslovky!“ Rybářky chtěly odbýt slanečky, uzenář horké párky, hrnčič hliněné džbánky a mísy, vyložené na otepi slámy. Tu se ozývalo: „Kyselé zelí! Kyselé zelí!“ tam zase: „Melouny, turky, račte, prosím! Melouny, turky!“ Malá čarodějnice se z toho zmatku radovala. Nechala se smýkat davem sem a tam. Tu ochutnala máslovku, tam hmátla do sudu zelí. Až vzadu, v nejzastrčenějším koutečku tržiště tiše a smutně stálo bledé slepé děvče s košem plným papírových květin.

-učitel vytáhne květiny – Lidé spěchali kolem a nevšimli si ho, nikdo tomu plachému stvoření nic neodkoupil. „Jakpak kdyby ses jí trochu ujala?“ navrhl Abraxas. „Je mi toho ubohého dítěte líto.“ (Preussler, 2015, s. 30)

A malá čarodějnice vzala slepou holčičku za ruku, květiny nechaly u stánku a prošly celou tržnicí spolu a my to zkusíme společně s nimi.

Reflexe

Děti po roz dováděném úvodu velice pozorně poslouchaly knihu. Aktivitu hodnotím 100 %.

Krabice, rozhodni

Popis činnosti

Děti jednotlivě pomocí čichu musí určit, kdo na místě prodává

Organizace

Po třídě bude rozmístěných pět krabic s nějakým „produktem“. Krabice bude děrovaná, aby bylo cítit, co v ní je. Před krabicí budou ležet

hromádky tří prodejců a košíček. Dítě rozhodne, kdo tam prodává a obrázek vhodí do košíčku, který bude ležet také u krabice. V krabici bude ŠUNKA (řezník, květinářka, autoopravář) ČAJ (bylinkářka, řezník, pekař) BÁBOVKA (pekař, květinářka, kosmetička) KVĚTINA (květinářka, řezník, hospodský PIVO/hadr namočený do piva (hospodský, řezník, pekař)

Pomůcky	Krabice, obrázky, košíčky, šunka, čaj, bábovka, květina, pivo
Instrukce	Společně s dětmi přistoupíme k jednotlivým krabicím, podíváme se, co si myslí, kdo by tam mohl prodávat. Odhalíme krabici – určíme správnost.
Reflexe	Dětem jsem pečlivě vysvětlila, jak budou postupovat. Poté mohly jít ke kterékoliv krabici, čichat a hlasovat. Děti aktivita velice bavila a neudržely se, aby situaci nekomentovaly/tím ovlivňovaly další děti. Příště bych se snažila, aby šly postupně v řadě, což by vedlo k větší koncentraci, ale zase k přísnější atmosféře. Nakonec ale děti k jednotlivým krabicím přiřadily jednotlivé profese a společně jsme poté odtajnilly, co se v krabicích skrývalo a kdo tam tedy patřil. Děti byly překvapené, ale i potěšené, když se do určitých věcí strefily. Hodnotím aktivitu 100 %.

Učitel v roli holčičky květinářky

Popis činnosti	Obdarování, poděkování
Organizace	Učitel vysvětlí, že malá čarodějnice chtěla slepé holčičce pomoci, proto jí květiny navoněla (běžte zjistit, jestli opravdu voní), a když vám kytičku dá, hezky jí poděkujte. Učitel nasadí zástupnou rekvizitu a každého obdaruje květinou. Poděkování od dětí.
Pomůcky	Květiny, voňavka
Instrukce	Za splněný úkol – za pomoc budou děti od slepé holčičky obdarovány
Reflexe	Děti rychle pochopily učitele v roli a velmi mile se k roli slepé holčičky chovaly. Překvapilo mě, že děti neměly touhu si s holčičkou více povídat, vypadalo to, jako by se trochu styděly, nebo nevěděly, jak se

slepým člověkem mluvit, přesto se chovaly tiše a mile – děkovaly.
Všechny si přičichly k růži.

Aktivitu hodnotím 100 %.

Konec první části

Zahřívací/námětová hra

Popis činnosti	Asociace s danou vůní
Organizace	V kruhu, učitel nechá kolovat zabalenou věc, děti mlčí a po kruhu si věc posouvají (ocet, mýdlo). Poté řeknou jedním slovem, co jim to připomnělo.
Pomůcky	ocet, mýdlo
Instrukce	Vyhodnocení asociace
Reflexe	Velmi rychlá, efektivní hra. Děti bavila, čichaly, zkoumaly, co by to mohlo být, dávaly své návrhy. Smály se a radovaly, když bylo odtajněno, co se pod utěrkou ukrývalo.

Aktivitu hodnotím 100 %.

Úvod

Popis činnosti	Zopakování příběhu
Organizace	V kruhu, lekce proběhne pravděpodobně v pondělí, tedy je nutné zopakovat, co prožíváme, s kým atd.
Instrukce	Uvědomění si příběhu
Reflexe	Lekce dle předpokladu proběhla v pondělí. Děti však navázaly bez problémů. Příběh a události, které jsme prožily, vyprávěly s nejmenšími detaily.

Aktivitu hodnotím 100 %.

Knih, literatura

Popis činnosti	Četba knihy str. 37
----------------	---------------------

Organizace	Děti naproti učitelce
Instrukce	„Pátek je pro čarodějnice tím, čím pro jiné lidi neděle. Jako lidé v neděli nepracují, nesmějí čarodějnice v pátek čarovat. Když to přesto udělají a přijde se na to, musí platit pokutu. Malá čarodějnice dodržovala páteční klid zvláště svědomitě. Rozhodně nechtěla přijít do pokušení. Ve čtvrtek večer zavřela koště a kouzelnickou knihu zamkla do zásuvky ve stole. Jistota je jistota. Páteční ráno obyčejně protancovala.“ (Preussler, 2015, s. 37)
Reflexe	Po zopakování příběhu se plynule přešlo na čtení knihy, kterou děti bezproblémově vnímaly. Aktivitu hodnotím 100 %.

Pohybové ztvárnění vůní

Popis činnosti	Daným textem se nechat unést a pohybově ztvárnit vůni
Organizace	Učitel svým slovem vede děti k pohybu
Instrukce	<i>A jak tak tancovala, myslela na všechny možné vůně světa. Vaším úkolem je pohybem znázornit vůni, na kterou malá čarodějnice myslela. Malá čarodějnice myslela na VŮNI LETNÍ LOUKY, tam když se nadechla, tak jí vůně úplně zamotala hlavu a tělo se povzneslo o tři metry do vzduchu, připadala si jako víla, která nic neváží, která se jen vznáší. Pak malá čarodějnice myslela na VŮNI PRASKAJÍCÍHO DŘEVA v krbu, to si hned vybavila, jak v zimě drkotala zuby, když předtím běhala a sáňkovala venku, a když právě přišla domů, lehla si na postel, ucítila dřevo a v těle se jí rozlilo krásné příjemné teplo. Také vzpomínala na VŮNI PO BOUŘCE, kdy je vše pročištěné a ona mohla tancovat v kalužích a cákat po sobě vodu a přitom to bylo takové to příjemné chladné nadechnutí. Na co si ale malá čarodějnice také vzpomněla, to byla VŮNĚ KRAVSKÉHO LEJNA. Jednou do takového slápla, a to by k tanci tedy rozhodně nebylo. Ale nakonec si vzpomněla na VŮNI PERNÍČKŮ, které babička vždy dělala před Vánoci a to</i>

malou čarodějnici roztančilo nejvíc, neboť se na Vánoce už převelice těšila!

Reflexe Tato část, tato práce nebyla dětmi vůbec přijata. Byla to pro ně velká neznámá. Ze začátku jsem se je snažila navést, ale nic nepomáhalo. Začala jsem tedy s mým mluveným slovem dělat činnost, kterou měly dělat děti. Ty nadšeně opakovaly pohyby po mně, tím pádem se celá činnost minula účinkem. Nedorazila žádná vlastní iniciativa, fantazie, představa, ... Jen opakovaly, co jsem dělala já. Myslím, že je důležité, aby děti byly k takovému typu práce vedeny dlouhodoběji. Vzhledem k tomu, že s dramatickou výchovou neměly zkušenost, bylo pro ně těžké instrukce pochopit.

Aktivitu jsem hodnotila 0 %.

Kniha, literatura

Popis činnosti Četba knihy str. 37

Organizace Děti sedí/leží naproti učiteli

Instrukce „Bylo to jednou v pátek v pozdním létě. Malá čarodějnice seděla za pecí a nudila se. Mnohem raději by byla čarovala. Žádný jiný den v týdnu neměla takovou chuť čarovat. Najednou zaslechla kroky. Potom zaklepání na domovní dveře. „Jojo!“ zvolala, „už jdu!“ Zvědavě vyskočila a běžela se podívat, kdo to tam klepe. Před kouzelnickým domečkem stály dvě děti, kluk a holčička. Držely se za ruce, a když spatřily malou čarodějnici, řekly: „Dobrý den!“ „Dobrý den! Copak chcete?“ „Chtěli jsme se zeptat na cestu do města,“ řekl chlapec. „My jsme totiž zabloudili.“ „Na houbách,“ dodala holčička. „Tak, tak,“ opakovala malá čarodějnice, „na houbách.“ Vzala děti dovnitř a uvařila jim báječné pohoštění.“ (Preussler, 2015, s. 37)

Reflexe Přestože aktivita, která četbě předcházela, nevyšla dle mých představ, děti se protáhly, proskočily a nyní byly schopné soustředěně poslouchat knihu a opět plně vplout do příběhu.

Aktivitu hodnotím 100 %.

Poznej podle nosu

Popis činnosti	Děti nosem poznají, oč se jedná
Organizace	V termosce bude čaj a v druhé káva. Učitel děti obejde. Každý si bude moci čichnout. Poté hodnotí, co malá čarodějnice dětem připravila.
Pomůcky	termosky s čajem a kávou
Instrukce	Odhalení
Reflexe	Děti už podle termosek předpokládaly, že by v nich mohl být čaj. Poté poznaly i kávu. Aktivitu hodnotím 100 %.

Zrcadlo, učitel v roli

Popis činnosti	nápodoba
Organizace	v kruhu, jeden předvádí, ostatní opakuji (musí poznat, jak dlouho, jakou intenzitou atd.)
Pomůcky	Zástupná rekvizita malé čarodějnice
Instrukce	<i>Když malá čarodějnice takhle s dětmi pila kávu a čaj, naučila děti super hru.</i> Učitel si bere kostýmní znak malé čarodějnice. A předvádí například: nádech na tři doby, poté tři výdechy na dobu. Vše provádí nosem. Děti opakuji. Učitel předvede tři příklady. Poté mohou být originálem jednotlivci.
Reflexe	Děti svědomitě a poctivě opakovaly, co jsem předváděla. Když chtěl být někdo vůdcem, tak bylo nutné, abych dbala na pravidlo, že předvádět musí člověk něco nosem. Děti na to často zapomínaly, ale když byly napomenuty, hned vymyslely krásné příklady. Aktivitu hodnotím 100 %.

Závěr

Popis činnosti	Shrnutí
Organizace	Děti se nepřemísťují, učitel vystupuje z role a dokončuje.

Instrukce *Děti si s malou čarodějnici užily krásné dopoledne a už spěchaly domů za maminkou. Malá čarodějnice jim ukázala cestu, a tak byly doma za chvíličku.*

Reflexe Krátké zakončení aktivit.

Hodnocení aktivit 100 %.

6.3.1 Reflexe ČICHU Při činnostech byly děti aktivní. Každou aktivitu jsem zvlášť zreflektovala. Jedna (tanec) dopadla nejhůře – 0 %. Průměrně při činnostech zaměřených na čich děti pracovaly na 89 %. Tedy šlo zatím o nejvýše hodnocený smysl. Překvapením je, že po odučených lekcích a mém pozorování nebylo zřejmé, že by se děti nápadně vracely k aktivitám čichu. Dávám to za vinu mým připraveným činnostem, které (zpětně vidím) nebyly pro děti předškolního věku tolik čitelné, aby dále rozvíjely čich. O příběh se dále zajímaly, ale rozvoj smyslu nebyl tolik namotivován. Zde bych tedy upravila mou hypotézu. Původně: Domnívám se, že pokud děti absolvují výuku smyslového vnímání pomocí dramatické lekce, budou (i po lekci) dál zkoumat a rozvíjet jednotlivý smysl. Tedy dramatická výchova povede k pozitivní motivaci. Upravená hypotéza: Domnívám se, že pokud děti absolvují výuku smyslového vnímání pomocí **ČITELNĚ ZAMĚŘENÉ A VÝBORNĚ ODUČENÉ** dramatické lekce, budou (i po lekci) dál zkoumat a rozvíjet jednotlivý smysl. Tedy dramatická výchova povede k pozitivní motivaci.

6.4 Chut'

ZRAK – HMAT – ČICH – **CHUŤ** – SLUCH

Časový rozsah 50 min. (2× 25 min.)

Věková skupina 4+

Hlavní téma Chut'

Vedlejší téma Malá čarodějnice

Výukový cíl Navázat na příběh malé čarodějnice

Rozvoj chuti

Co se tím učí   Divadelní: práce s materiálem, představitivost, práce s knihou, učitel v roli, improvizace, štronzo/živý obraz

Osobnostně-sociální: komunikace, práce ve skupině, dialog, rozhodnutí, rozvoj smyslu chuti

Osnovy, RVP, klíčové kompetence, výstupy

- rozvoj chuťových kompetencí

Dramatické napětí   Vychází z literatury, kdy děti ve třídě budou muset zachránit děti z knihy

+ podpořil to prvek štronza

Samostatné rozhodování

Při situaci, kdy děti vařily čaj – čím ho ochutí, co tam nalijí

ČINNOSTI

Zahřívací/námětová hra

Popis činnosti   Přiřadit obrázek (představu chuti) ke stanovišti

Organizace   Ve třídě budou rozmístěny tři stanoviště – sladké, slané, kyselé; každé dítě dostane šest obrázků nějakého jídla, jejich úkolem bude obrázek přinést na správné stanoviště

Pomůcky   Tři stanoviště, obrázky jídel

Instrukce   Kontrola správnosti

Reflexe   Děti hbitě pobíhaly sem a tam a přiřazovaly jídla k jednotlivým chutím. Kontrola proběhla rychle, kdy jsme všichni přišli k jednomu stanovišti a já vyndávala jednotlivá jídla a děti mi správnost odsouhlasily/vyvrátily. Bylo vidět, která jídla mají zažitá a v kterých tápou.

Aktivitu hodnotím 75 %.

Úvod, učitel v roli

Popis činnosti   Vtažení do příběhu, dokázat ochutit pomocí citrónu a cukru/medu čaj

Organizace   Kruh, poté každé dítě/dvojice dostane dvě skleničky/hrnečky s neochuceným čajem. Dále bude připraven citrón, med nebo cukr,

lžičky. Učitel v roli jednotlivě k dětem přijde a bude žádat určitý druh čaje – kyselý / sladký,...

Pomůcky	Hrnečky/skleničky, čaj, citrón, sladidlo, lžičky
Instrukce	<p><i>Malá čarodějnice pomáhala, kde mohla – v teple, ale i v zimě. Co naplat, že na sebe navlékla sedmero sukní a trojí palčáky. Zima jí byla. Přiběhla domů celá promrzlá a jediné, co po nás chtěla, bylo, abychom jí uvařili čaj. Jeden kyselý, jeden sladký.</i></p> <p>Učitel nasazuje kostýmní znak malé čarodějnice – učitel v roli přichází a ochutnává; poté učitel v roli vychází z role – kruh – reflexe – <i>Jak fungoval citrón? Co se s čajem stalo?...</i></p>
Reflexe	<p>Děti přišly do kontaktu s učitelem v roli již poněkolkáté a byly nadšené. Instrukce hned pochopily a rády dochucovaly. Med jsem nakonec nedonesla, vystačili jsme si s cukrem a citronem. Děti na učitele v roli malé čarodějnice mluvily. Práce s čajem je velice bavila a samy velmi rády ochutnávaly.</p> <p>Aktivitu hodnotím 100 %.</p>

Kniha, literatura

Popis činnosti	Četba knihy str. 52
Organizace	Děti sedí naproti učiteli
Instrukce	<p><i>Podíváme se na to, jak se malé čarodějnicí dařilo být dobrou čarodějnicí.</i></p> <p>„Byl krásný, slunný zimní den. Nebe sálalo jasnou modří. Sníh svítil bíle a čistě jako vyprané prostěradlo. Malá čarodějnice seděla s havranem Abraxasem na kraji lesa a slunila se. Najednou zaslechli poblíž dětské hlasy a veselý ruch. Malá čarodějnice vyslala havrana, aby se podíval, co se to tam děje. Když se po chvíli vrátil, řekl: „Je to pár dětí, takoví šestiletí špunti. Stavějí si tam na louce za křovím sněhuláka.“ „Musím se na něj podívat!“ řekla malá čarodějnice. Malá čarodějnice měla radost z nádherného sněhuláka i z dětí. Nejraději by si byla zatancovala s nimi. Ale najednou se z blízkého lesa přihnal houf velkých kluků, sedm jich bylo. S křikem se vrhli na sněhuláka</p>

a překotili ho. Hrncem rozšlapali. Koště zlomili vejpl. A dětem, které ještě před chvilkou vesele tancovaly, začali drbat obličej sněhem. Kdoví, co by s nimi byli ještě všechno vyváděli, ale vtom se do toho vložila malá čarodějnice. „Hej!“ zlostně křikla na uličníky. „Necháte ty děti na pokoji!“ (Preussler, 2015, s. 52) „Nenecháme! V žádném případě. A budeme vás ještě víc mordovat sněhem, abyste viděly, kdo je tady pán!“ Malá čarodějnice se nedala: „Jakýpak pán! Děti jsou stejnými pány, jako jste vy!“ „Hah! To se ti můžeme vysmát. Dokaž to. Dáme vám takový kvíz, ať to dokážete – i když na nás beztak nemáte. Řekneme vám vždy chuť jídla a vy nám předvedete (tělem), jak se u něj tváříte, jak se vám palec u nohou kroutí atd., jestli to vůbec dokážete, pak MOŽNÁ můžeme mluvit o tom, že jsme na jedné úrovni, že jsme stejní pánové. Tak schválně – máte na to?“ „Dobrá!“

Reflexe Děti soustředěně poslouchaly a hned se vžily do rolí dětí a chtěly „zlým“ klukům dokázat, že na to mají. Byla jsem až překvapena, jak rychle pochopily, oč se jedná, neboť jsem tuto pasáž z knihy upravovala a nebyla si jista jejím účinkem.

Pantomima, štronzo/živý obraz

Popis činnosti	Během pěti sekund musí předvést sochu/živý obraz
Organizace	Děti chodí po prostoru (nejlépe tak, aby nikde nebyla veliká mezera), učitel řekne chuť (například pálivá) a trianglem odpočítává pět sekund, kdy si dítě musí najít pozici, v níž zkamení. Štronzo. To se několikrát opakuje.
Pomůcky	Triangl
Instrukce	<i>A vy se stáváte dětmi, běžte po prostoru. Jaké to je, když je něco sladoučké, hořké, kyselé, slané, pálivé, šťavnaté, ...</i>
Reflexe	Děti chodily víceméně po kruhu (nevyplňovaly celý prostor), ale velice pěkně pochopily pokyn štronza a nápaditě ztvárňovaly chutě. Práce byla velmi tvůrčí. Myslím, že kdybych tuto aktivitu zařadila před plánovaným tancem na jednotlivé vůně, dařila by se jim pak lépe i ta aktivita s vůněmi. Aktivitu hodnotím 80 %.

Závěr, kniha, literatura

Popis činnosti	Četba literatury str. 54
Organizace	Učitel před dětmi
Instrukce	<p><i>Malá čarodějnice byla na vás pyšná, jak krásně jste to zvládly a taky byla pyšná tak trochu na sebe, že všem dodala odvalu a nikdo nevzal nohy na ramena.</i></p> <p>„To kluci nečekali! Chtěli volat o pomoc, ale jenom se pořádně napolykali sněhu. Zoufale hrabali rukama i nohama. Když se konečně s velkým úsilím vyhrabali ven, vyděšeně vzali nohy na ramena. Děti jásaly, protože věděly, že velcí kluci už na ně určitě nikdy nepřijdou – a malá čarodějnice se povedenému kousku tak smála, až jí do očí vstoupily slzy.“ (Preussler, 2015, s. 54)</p>
Reflexe	Kniha byla jako celkové zklidnění dětí. Koncentrované čtení. Aktivitu hodnotím 100 %.

Konec první části

Zahřívací/námětová hra

Popis činnosti	Úkolem je najít největšího gurmána
Organizace	Děti se postaví na čáru a vždy postoupí o krok dopředu ten, kdo má co rád
Pomůcky	Čára na podlaze/lano
Instrukce	Kdo má rád... palačinky, řízek, knedlo-vepřo-zelo, špagety, játra, mrkev, vodu, brokolici atd. ...
Reflexe	Děti hra velice bavila, samy pak vymýšlely jídla, která mají rády a sledovaly, kdo má také rád stejné jídlo, kdo zase ne. Až mě překvapilo, jak poctivě děti postupovaly/nepostupovaly. Bylo krásně vidět, jaké asociace na dané jídlo mají a jaký vztah k jídlu celkově mají. Aktivitu hodnotím 100 %.

Úvod, představení surovin

Popis činnosti	Seznámení se z jednotlivými surovinami
Organizace	V kruhu, učitel vytahuje a vždy si o daném produktu povídáme
Pomůcky	Mouka, mléko, máslo cukr, vejce, droždí, džem, talířek, šátek
Instrukce	<i>Podíváme se na příběh malé čarodějnice dál. V lese, kousek od domečku malé čarodějnice, se konal masopust. Všechna zvířátka i lidé vymýšleli všelijaké kostýmy a také pokrmy, kterými by své sousedy potěšili. I malá čarodějnice se chtěla blejsknout, a tak se rozhodla, že usmaží koblížky. Potřebovala na to mouku, mléko, máslo, cukr, vejce, droždí, džem (učitel jednotlivě vytahuje).</i> Droždí nechá učitel kolovat na misce, poté přede všemi spojí droždí s mlékem/vodou, aby děti viděly, jak droždí pracuje
Reflexe	Děti byly velice upovídané, ale vše směřovalo k tématu. Někdo droždí znal, někdo ne, byly překvapeny, co se děje, když se droždí vloží do mléka. Aktivitu hodnotím 100 %.

Učitel v roli, tvorba koblížků

Popis činnosti	Učitel popisuje postup, který děti ztvární; tato činnost je inspirovaná MgA. Alžbětou Ferklovou
Organizace	Učitel v roli, děti v prostoru, aby měl každý své místo
Pomůcky	Zástupná rekvizita malé čarodějnice
Instrukce	učitel v roli: <i>Panečku, to mám ale velkou mísu (učitel ukazuje třídu). Pořádně mouku s mlékem promíchám. Napřed doleva (děti se točí doleva), pak zase doprava (děti se točí doprava). Těsto si pěkně položím na vál (děti si lehnou na zem) a v každém těstíčku udělám důlek, kam naliju mléko a dám kvásek (děti leží na zádech, koho se malá čarodějnice dotkne, ten zvedne nohy a ruce – tím vznikne důlek). A těsto začalo kynout a kynout a zvětšovalo se tak, že málem do stropu dosáhlo (děti vstávají). Nenechala jsem koblížky dlouho čekat a honem je dala na pánev a tam koblížky poskakovaly, tancovaly, obracely se,</i>

červenaly, plavaly v oleji, ... (děti předvádí, co učitel říká). Ted' dám koblížky po čtyřech na talíř (děti utvoří skupinky po čtyřech) a do každého koblížku vsříknu marmeládu. Pocukruji a můžu vyrazit.
Výstup z role.

Reflexe Děti se radovaly z učitele v roli – malé čarodějnice. Poté krásně spolupracovaly. Bylo vidět, že většina dětí poslouchá malou čarodějnici a následně se snažila danou věc kreativně dělat. Pár (tři-čtyři) dětí kopírovaly pohyby svých spolužáků.

Aktivitu hodnotím 80 %.

Závěr, asociace

Popis činnosti Uvědomění si, jak proces probíhal + ochutnání

Organizace V kruhu, debata vedená učitelem

Pomůcky Na talířku 3 koblížky zakryté šátkem

Instrukce *Pamatujete si, co vše malá čarodějnice potřebovala k tomu, aby koblížky usmažila? Jak se jí práce dařila? Představte si, že já tam na tom masopustu byla a tři koblížky pro vás od malé čarodějnice dostala. Vezměte si každý kousek koblíhy, sedněte si zpátky do kruhu a každý mi řekne jedno slovo – jaký koblížek je.*

Reflexe Tuto část děti přijaly velmi nadšeně. Koblížky znaly, rády ochutnaly.
Aktivitu hodnotím 100 %.

6.4.1 Reflexe CHUTI Chuť jako celek dopadla ze všech smyslů nejlépe. Děti byly aktivní na 92 %. Výše jsem popsala, jak jednotlivé části děti zvládly. Po odučených hodinách rády popisovaly další chutě. Svačinu si vychutnávaly. Rodiče pěti dětí mi vyprávěli, že ten den chtěly děti doma péct. Holčička z Číny nám v kruhu vyprávěla o jejich tradičním jídle a barvitě popisovala jeho chuť. Při volné hře si děti na písku hrály na to, že něco vaří a dochucovaly jídlo, popisovaly, co ještě přidat (sůl, kmín, ...), co ubrat. Jelikož byly děti velice aktivní při dramatických hodinách, tak i ve volné hře díky předešlé motivaci rozvíjely smysl chuti. Mou hypotézu tímto potvrzuji.

6.5 Sluch

ZRAK – HMAT – ČICH – CHUŤ – **SLUCH**

Časový rozsah	40 min. (2× 20 min.)
Věková skupina	4+
Hlavní téma	Sluch
Vedlejší téma	Malá čarodějnice
Výukový cíl	Navázat na příběh malé čarodějnice Rozvoj sluchu
Co se tím učí	Divadelní: pantomima, představitivost, práce s knihou, práce s Orffovými nástroji, improvizace Osobnostně-sociální: komunikace, práce ve skupině, dialog, rozhodnutí, rozvoj smyslu sluchu
Osnovy, RVP, klíčové kompetence, výstupy	- rozvoj sluchových kompetencí
Dramatické napětí	Co malá čarodějnice vymyslí, aby si filipojakubskou noc mohla užít + podpořila to literatura
Samostatné rozhodování	Jaký nástroj si vyberu

ČINNOSTI

Zahřívací/námětová hra

Popis činnosti	Šla babička do obchodu, koupila tam...
Organizace	V kruhu, každý po kruhu přidá, co babička v obchodě koupila, slova se nabalují
Instrukce	Zapamatovat si z poslechu co nejvíc věcí
Reflexe	Děti se navzájem hlídaly, aby někdo na něco nezapomněl. Když se to ale stalo, snažily se mu ostatní děti napovědět, když ani pak nevěděl, společně bylo doplněno chybějící.

Aktivitu hodnotím 100 %.

Úvod, kniha, literatura

Popis činnosti	Četba literatury str. 69
Organizace	Učitel naproti dětem
Instrukce	„Čarodějnický rok se pomalu chýlil ke konci, víc a víc se blížila filipojakubská noc. Teď šlo do tuhého. Malá čarodějnice si v těchto dnech opakovala svědomitě všechno, čemu se naučila. Ještě jednou prošla kouzelnickou knihu stránku po stránce. Všechno klapalo jako na drátkách. Tři dny před filipojakubskou nocí přiletěla teta Bimbula. Vystoupila z černého mraku a řekla: „Přicházím z pověření vrchní čarodějnice, zvu tě před čarodějnickou radu. Pozitří o půlnoci je zkouška. Máš se dostavit na rozcestí za červeným kamenem na pastvině. – Jestli sis to ale rozmyslela, tak třeba nemusíš chodit...“ „Co bych si rozmyslela?“ řekla malá čarodějnice. „Kdoví!“ odvětila hromnice Bimbula a pokrčila rameny. „Snad by přesto bylo chytřejší, kdybys zůstala doma. Ráda bych tě u vrchní čarodějnice omluvila.“ „Ale!“ vykřikla malá čarodějnice. „To věřím! Jenže já nejsem tak hloupá, jak si myslíš! Nenechám se zastrašit!“ „Komu není rady, tomu není pomoci,“ řekla hromnice Bimbula. „Tak tedy na shledanou pozitří!“ (Preussler, 2015, s. 69)
Reflexe	Koncentrované poslouchání příběhu. Aktivitu hodnotím 100 %.

Cesta, poslech, pantomima

Popis činnosti	Děti pantomimicky projdou cestu, jakou šla malá čarodějnice
Organizace	V prostoru, učitel pustí nahrávku, děti ztvárňují
Pomůcky	Reprobedna, nahrávky
Instrukce	<i>Poslouchejte, na čem asi malá čarodějnice jela a snažte se tu cestu projet přesně jako ona.</i>

Kůň, auto, kolo, voda – plavání, letadlo,...

Reflexe Děti se bez jakýchkoliv komplikací spontánně hýbaly, poslouchaly nahrávky a předváděly, kterým dopravním prostředkem malá čarodějnice jela. Nahrávky byly jednoznačné, takže děti neměly problém s určováním.

Aktivitu hodnotím 100 %.

Kniha, literatura

Popis činnosti Četba literatury str. 69

Organizace Děti naproti učitelů

Instrukce „Úderem dvanácté dorazila malá čarodějnice na rozcestí za červeným kamenem na pastvině. Čarodějnická rada už byla pohromadě. Kromě vrchní čarodějnice v ní byla jedna lesnice, jedna skalnice, jedna deštnice, a od všech ostatních druhů čarodějnic taky po jedné. Hromnice vyslaly tetu Bimbulu. To mohlo být malé čarodějnici jenom vhod. Byla si svou věcí jista a řekla si: Pukne vzteky, až udělám zkoušku a budu zítra smět na Skalnatou horu! „Začneme,“ zvolala vrchní čarodějnice, „a prozkoumejme, čemu se malá čarodějnice naučila!“ (Preussler, 2015, s. 69)

Reflexe Pozorné poslouchání. 100 %

Podle sluchu poznej osobu

Popis činnosti Přiřaď osobu k hlasu

Organizace Každé dítě dostane pět obrázků (na jednom bude dědeček, na druhém babička, holčička, chlapeček, cizinka) a podle toho, co uslyší z reprobedny, vhodí svůj typ do klobouku, který bude mít učitel

Pomůcky reprobedna, nahrávky, obrázky, klobouk

Instrukce Kontrola správnosti

Reflexe Děti měly vždy od první věty jasno, o čí hlas se jedná. 100 %

Kniha, literatura

Popis činnosti	Četba literatury str. 71–72
Organizace	Děti naproti učitelu
Instrukce	<p>„Stačí!“ zvolala vrchní čarodějnice. „Dokázalas nám, že umíš čarovat. Dovoluji ti proto napříště tancit s námi o filipojakubské noci, třeba jsi ještě notně mladá. - Nebo má někdo v čarodějnické radě jiný názor?“ Čarodějnice s ní souhlasily, jenom teta Bimbula odvětila: „Já mám jiný názor.“ „Co můžeš namítnout?“ zeptala se vrchní čarodějnice. „Jsi snad nespokojena s jejím uměním?“ „To ne,“ odpověděla teta Bimbula. „Mohu však dokázat, že je přesto špatná čarodějnice!“ Z kapsy u zástěry vyhrabala notes. „Celý rok jsem ji tajně pozorovala. Zapisovala jsem, co tropila. Přečtu vám to.“ „Jen to klidně přečti!“ vykřikla malá čarodějnice.“ (Preussler, 2015, s. 71) Teta Bimbula předčítala čarodějnické radě, co malá čarodějnice dělala během tohoto roku: Jak pomohla ženám, jak vyléčila lesníka, jak pomohla slepé holčičce atd.“...čarodějnická rada vysvětlí, že to je špatná čarodějnice, protože čarodějnice, které působí zlo, jsou dobré čarodějnice. ... „Vrchní čarodějnice posměšně malé čarodějnici přikázala: „Budeš na Skalnaté hoře sbírat dříví na kouzelnou hranici! Ty, sama jediná! Od rána do půlnoci musíš mít hranici hotovou. Potom tě tam někde přivážeme ke stromu. Celou noc budeš stát a dívat se, jak my tancujeme.“ „A až odtancujeme prvních pár kol,“ popichovala teta Bimbula, „půjdem na tu žábu malou a vyškubejme jí všechny vlasy, jeden po druhém! To bude legrace! To se pomějeme! Na tuhle filipojakubskou noc se bude ještě dlouho vzpomínat!“ (Preussler, 2015, s.72)</p>
Reflexe	Děti pečlivě poslouchaly. Celý příběh se chýlí ke konci a mým záměrem bylo zklidňovat aktivity. Zároveň jsem jako poslední smysl vybrala sluch, aby si právě děti užily pohádky/literatury tak, jak je napsaná. 100 %
Konec první části	

Zahřívací/námětová hra

Popis činnosti	Příběh s udržením pozornosti na čísla
Organizace	Děti chodí po prostoru, učitel vypráví příběh, když se v příběhu objeví číslo, děti utvoří takové skupiny (obměna molekul)
Instrukce	Kontrola správnosti skupin
Reflexe	Rychlá hra, kterou děti znaly. Občas jsem se k počtu přidala, abych měla více možností čísel. Starší děti byly rychlejší a na mladší pokřikovaly a ty se přidaly ke spolužákům, aby počet vycházel. 100 %

Úvod, kniha, literatura

Popis činnosti	Četba knihy str.73
Organizace	Učitel naproti dětem
Instrukce	„Já havran nešťastná!“ sténal dobrý Abraxas, když mu malá čarodějnice vypověděla, co ji potkalo na rozcestí za červeným kamenem na pastvině. „Za to mohu já! Já – a nikdo jiný! Jen já ti radil, abys čarovala samé dobro! Ach, kdybych ti aspoň mohl pomoci!“ „S tím si asi musím poradit sama,“ řekla malá čarodějnice. „Nevím ještě jak...ale vím, že se ke stromu přivázat nenechám.“ Běžela do světnice a vytáhla ze zásuvky kouzelnickou knihu. Začala v ní horlivě listovat. „Vezmeš mě s sebou?“ prosil Abraxas. „Kam?“ „Na Skalnatou horu. Dneska v noci bych tě nerad nechával samotnou.“ „Dobrá,“ řekla malá čarodějnice. „Vezmu tě s sebou. Ale jen pod jednou podmínkou: Musíš teď držet zobák a nesmíš mě rušit.“ Abraxas zmlkl. Malá čarodějnice se ponořila do kouzelnické knihy. Čas od času s něčím pracovala.“ (Preussler, 2015, s. 73)
Reflexe	Soustředěný poslech. 100 %

Poznej, s čím pracovala

Popis činnosti	Děti mají za úkol poznat a říct/přihlásit se, s čím malá čarodějnice pracovala
Organizace	Učitel schovaný za závěsem, aby nebyl vidět, děti naproti závěsu
Pomůcky	Závěs, voda – hrnečky, dřevo, oříšky,...

Instrukce	Učitel za závěsem bude přelévát a srkat vodu (malá čarodějnice pila), lámat dříví (topila si), křupat oříšky (jedla), chrápat (spala) atd. Může vzniknout i debata – jeden zvuk připomene více činností
Reflexe	Děti často poznaly, co se za závěsem dělo, ale nebyly schopny aplikovat danou činnost k příběhu malé čarodějnice. Ale pokud jsem je na to navedla / řekla jim, co tedy malá čarodějnice dělala, přijaly to a bavilo je to. 50 %

Kniha, literatura

Popis činnosti	Četba literatury str.73–76
Organizace	Děti naproti učitelí
Instrukce	„Potom se malá čarodějnice zvedla a řekla: Už to mám! – Letíme na Skalnatou horu!“ Na Skalnaté hoře nebylo po ostatních ani potuchy. Musely vyčkat, až udeří půlnoc, dřív nesměly vsednout na košťata a vzlétnout. Tak to pro filipojakubskou noc předepisovala kouzelnická kniha. Malá čarodějnice si na vrcholku hory sedla a natáhla nohy. „Nechceš se do toho dát?“ „Dát?“ řekla malá čarodějnice. „Do čeho?“ „Do dříví? – Máš přece nosit dříví na hranici!“ „Času dost!“ zvolala malá čarodějnice a zašklebila se. Abraxas odpověděl: „Ale vždyť za hodinu bude půlnoc! Dole v údolí odbilo zrovna jedenáct!“ „Odbije i půl dvanácté!“ řekla malá čarodějnice. „Můžeš se spolehnout, že hranice bude včas.“ „Doufejme!“ zakrákal havran. Klid malé čarodějnice se mu přestával zamlouvat. Jen aby to dobře dopadlo! Dole v údolí odbilo půl dvanácté. „Pospěš si,“ naléhal Abraxas. „Už jen půl hodiny!“ „Mně stačí čtvrt hodinka,“ odpověděla malá čarodějnice paličatě. Když odbilo tři čtvrtě, byla naráz na nohou. „A jde se na dříví!“ zvolala a pronesla zaklínadlo. Ze všech stran se začalo slétat dříví. Praskalo a třaskalo a bouchalo. Bum bác! vršilo se na zemi na velkou hromadu. „Oho!“ zvolal Abraxas. „Co to vidím? Nejsou to košťata?“ „Ovšemže jsou to košťata – kouzelná košťata velkých čarodějnic! Všecka jsem je přičarovala na Skalnatou horu. A tohle, to dlouhé, to je koště vrchní čarodějnice.“ „Co to znamená?“ polekal se Abraxas. „Podpálím je,“ řekla malá čarodějnice. „Co myslíš, ta budou

hořet! Teď ale potřebuju ještě papír.“ A pronesla druhé zaklínadlo. Na nebi to zahučelo, zašumělo. Jako by se sem k vrcholku hory přes lesy slétala obrovská hejna netopýrů. „Jen dál! Jen dál“– volala malá čarodějnice, „a šup! Na hromadu košťat!“ Byly to kouzelnické knihy velkých čarodějnic. Malá čarodějnice je sem přičarovala. A pak pronesla třetí zaklínadlo. To třetí bylo ze všech nejlepší. Odčarovala totiž velkým čarodějnicím jejich umění. Ani jedna z nich už neuměla čarovat! A protože už taky neměly kouzelnické knihy, nemohly se tomu nikdy znovu naučit. V údolí odbíjela půlnoc. „Tak!“ spokojeně zvolala malá čarodějnice, „a dáme se do toho! Hopsa, hejsa! Je filipojakubská noc!“ Zapalovačem, který si koupila u Laciného Jakuba, podpálila košťata a kouzelnické knihy. Byla to kouzelná hranice, že krásnější ani být nemůže. Plameny třaskaly a praskaly, šlehaly vysoko k nebi. Malá čarodějnice tančila sama s havranem Abraxasem kolem planoucí hranice až do rozbřesku. Byla teď jedinou čarodějnici na světě, která uměla čarovat. Včera se jí ještě velké čarodějnice vysmívaly, teď byla řada na ní. „Hopsa, hejsa, je filipojakubská noc!“ jákala malá čarodějnice, až se to rozléhalo po celé Skalnaté hoře. „Hopsa, hejsa, je filipojakubská noc!“ (Preussler, 2015, s. 73, 75, 76)

Reflexe Děti jsem uložila po místnosti a nechala, ať si vychutnají závěr celého příběhu se zavřenými očima. Někdo opravdu oči zavřel, někdo mě sledoval, všechny děti byly naplno ponořené do příběhu. 100 %

Závěr, Orffovy nástroje

Popis činnosti Zpěv písně Filipojakubská noc spolu s nástroji

Organizace Každý si vybere svůj nástroj a hraje. Učitel celou akci řídí – např. *Hrají jen děvčata/jen chlapci/předškoláci/kdo má červené tričko,...* Mít domluvený signál na ticho (zvednutá ruka)

Nakonec pustí z reprobredny píseň, tanec

Instrukce Oslava filipojakubské noci

Reflexe Dětem jsem rozdala Orffovy nástroje, děti byly nadšené. Znalý štronzo a jakmile ho z mých úst slyšely, věděly, že musí přestat hrát. Napřed jsem jim předzpívala nápěvek: Je filipojakubská nooc. A děti po mně

opakovaly. Pak směly hrát ty děti, které mají dřevěné nástroje, pak ty, které mají dvě části nástrojů, pak všichni, pak jen kluci, pak jen holky, pak jen předškoláci. Moc hezky to šlo a děti to bavilo. Snažila jsem se děti přimět, že mohou i tancovat, ale nepodařilo se mi to vše skloubit, a tak zůstalo jen při hře na nástroje, děti byly nadšené. 100 %

6.5.1 Reflexe SLUCHU Tato část praktické bakalářské části dopadla co do provedení nejlépe – 96 %. Sluch byl zejména zaměřen na poslech knížky Malá čarodějnice. Děti nadále o tom, o čem slyšely, konverzovaly. Celý příběh je velice zaujal. Po odučených lekcích děti nadále zpívaly, poslouchaly, reagovaly na sebe, a tedy byly z hodin pozitivně motivované a svůj smysl nadále rozvíjely.

7. Souhrnná reflexe

Každou činnost, kterou jsem s dětmi prošla, jsem reflexí okomentovala. Dále jsem reflektovala/shrnovala a vyhodnocovala jednotlivé části – zrak, hmat, čich, chuť a sluch. Po každé odučené lekci jsem s dětmi strávila další čas, kdy jsem se zaměřila na pozorování dětí ve vztahu s odučenými lekcemi. Chronologicky bych zhodnotila výsledek takto: Zrak – po odučených lekcích na zrak jsem si všímala nápadně poukazujících situací, které by děti před odučenými lekcemi nevnímaly. V parku si tři holčičky povídaly o paní, kterou viděly, a říkaly si, jaká by podle vzhledu asi tak mohla být. Další děti barvitě vyprávěly doma, jaké to je být slepý.

Hmat – po odučených lekcích na hmat se strhla spontánní hra, kdy děti vkládaly do různých látkových tašek různé předměty a dávaly ostatním hádat, co v nich je. Bezprostředně po lekcích mi barvitě líčily, jaké co je (heboučké, drsné,...). Na hřišti před školkou pak mnohem víc zkoušely hru s pískem, listím, hlinou, vodou,...

Čich – po odučených lekcích na čich si děti vzpoměly na to, co jim například nevoní, ale dále tento smysl, jak jsem předpokládala, že by mohly čichat například ke květinám atd., nerozvíjely.

Chuť – po odučených lekcích na chuť probíhala vždy svačinka. Děti rády experimentovaly. Z rozhovoru s rodiči jsem se dozvěděla, že pár dětí si doma snažilo uvařit kaši/čaj,... dle své chuti. Zjistily, že pokud si dají do čaje více cukru, bude o to víc sladký, když více citrónu, je možné dosáhnout toho, že čaj nebude požitelný.

Sluch – po odučených lekcích na sluch jsme šly s dětmi do parku, kde se nachází herní prvky zaměřené na sluch.

Nyní se vrátím k teoretické části mé bakalářské práce, kdy zmiňuji M. Chrásku a jeho čtyři otázky při pozorování a zodpovím je.

Co se má pozorovat? Pozorovala jsem třídu dětí, které byly přítomny na dramatických hodinách zaměřených na smyslové vnímání v propojení s literaturou – Malou čarodějnici. Pozorovala jsem chování dětí po odučených lekcích – zda vykazují zájem prohloubit vědění/vnímání o určité oblasti.

Co je třeba zjistit? Sledovala jsem, nakolik jsem děti pozitivně motivovala k další činnosti v rámci dané problematiky. Potřebovala jsem zjistit, jestli má dramatická výchova v tomto slova smyslu význam.

Jak toho dosáhnout? Do dané třídy jsem chodila již týden před samotnou výukou dramatické výchovy. Pozorovala jsem děti, jak se chovají po lekcích připravených jejich paní učitelkou, abych měla srovnání s chováním během mých hodin. Viděla jsem dvakrát hudební výchovu, kdy se děti učily novou písničku. Po odučené hodině se děti k písničce nevracely – nebroukaly si ji, nenotovaly, nešly si pro Orffovy nástroje, které při hodině používaly. Dále jsem viděla tělesnou výchovu, kdy šlo o protažení celého těla. Děti následně venku pobíhaly, hrály si, pohyb byl pro ně naprosto přirozený a nemyslím si, že by hodina tělesné výchovy měla vliv na běhání venku; jindy totiž děti také venku pobíhaly. Po výtvarné výchově děti odevzdaly výkres a dál se výtvarná výchova do jejich volné hry nepromítala. Toto pozorování bylo pro mě velice důležité, abych následně mohla pozorovat děti po hodinách, které jsou cíleně zaměřené na to, aby děti dále k rozvoji motivovaly. Bylo nezbytné zůstat po odučených lekcích s dětmi delší dobu, abych jejich chování viděla. Bylo obohacující povídat si o chování dětí s jejich paní učitelkou a také s rodiči dětí.

Jak to zachytit? Chování dětí jsem pozorovala a ukládala si do paměti. První den jsem u sebe měla notýsek, to se ovšem neosvědčilo, neboť za mnou neustále děti chodily a buď se mě ptaly, co si píši, nebo mi chtěly něco namalovat. Po odchodu ze třídy jsem si poznámky, které jasně vykazovaly známky zajímavých reakcí dětí, zapsala.

Potvrzuje se má hypotéza: Pokud děti absolvují výuku smyslového vnímání pomocí dramatické lekce, dál zkoumají a rozvíjí jednotlivé smysly. Dramatická výchova vede k pozitivní motivaci.

Závěr

Úvodem této bakalářské práce jsem psala o tom, že jsem zvědavá, do jaké míry jsem díky dramatické výchově schopna ovlivnit chování dětí předškolního věku. Na samotnou realizaci připravených lekcí jsem se nesmírně těšila a na jejich vyhodnocení ještě víc. Z reflexí a popisu pozorování již vyplynulo, že ve většině případů se potvrdila má hypotéza, tedy že děti byly natolik motivované, že svůj zájem dále rozvíjely. V případě, že svůj zájem nerozvíjely, kladu si otázku, co je toho příčinou? To, že smysl tolik dále neumějí využít? Že lekce nebyla připravená tak, jak by daná skupina potřebovala? Nebo to byla jen shoda okolností, kdy děti zaujaly jiné podněty, a proto například čich dále nerozvíjely?

Z deseti odučených dní se jen ve dvou dnech stalo, že by nebyl patrný další zájem o učivo, proto si troufám potvrdit mou hypotézu: Pokud děti absolvují výuku smyslového vnímání pomocí dramatické lekce, budou (i po lekci) dál zkoumat a rozvíjet jednotlivé smysly. Lze tedy konstatovat, že dramatická výchova povede k pozitivní motivaci.

Je mi líto, že dramatická výchova je v mnoha mateřských školách stále jako mýtický předmět. Jsem přesvědčena, že se dá dramatická výchova aplikovat na jakékoliv téma a tím prohloubit u dětí zájem.

Seznam použitých informačních zdrojů

BUDÍNSKÁ, Hana. *Ať si už mohou naše děti ve své škole hrát! Tvořivá hra s nejmenšími.* Praha: IPOS-ARTAMA, 1992. ISBN 80-7068-040-7.

BUDÍNSKÁ, Hana. *Hry pro šest smyslů: kartotéka pro loutkáře i neloutkáře, kteří si umějí hrát s dětmi.* Praha: ARTAMA, 2004. ISBN 80-7068-187-X.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu.* Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1369-4.

MŠMT. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání.* Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2007.

OPRAVILOVÁ, Eva a Eva MACHKOVÁ. *Malý průvodce dramatickou výchovou v mateřské škole.* Praha: ARTAMA (IPOS) ve spolupráci se Sdružením pro tvořivou dramaturgii, 1992. ISBN 80-7068-047-4.

PREUSSLER, Otfried. *Malá čarodějnice.* 6. vydání. Ilustroval Zdeněk SMETANA, přeložil Jitka BODLÁKOVÁ. V Praze: Albatros, 2015. ISBN 978-80-00-03933-6.

SVOBODOVÁ, Eva a Hana ŠVEJDOVÁ. *Metody dramatické výchovy v mateřské škole.* Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0020-8.

ULRYCHOVÁ, Irina, Vlasta GREGOROVÁ a Hana ŠVEJDOVÁ. *Hrajeme si s pohádkami: dramatická výchova v mateřské škole a na 1. stupni základní školy.* Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-355-2.

VALENTA, Josef. *Metody a techniky dramatické výchovy.* Praha: Grada, 2008. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1865-1.